

GÖTEBORGS UNIVERSITET
INSTITUTIONEN FÖR PEDAGOGIK OCH DIDAKTIK

Partillemodellen

- ett kvalitetssäkringssystem i tiden med konkreta åtgärder som
följd?

Beatrice Sörström

Examensarbete:	15 hp
Kurs:	PDGX61 Examensarbete i pedagogik och didaktik
Nivå:	Grundnivå
Termin/år:	VT 2009
Handledare:	Margareta Åhs
Examinator:	Bertil Gustafsson

Abstract

Titel: Partillemodellen – ett kvalitetssäkringssystem med konkreta åtgärder som följd?

Författare: Beatrice Sörström

Sidantal: 44

Typ av arbete: C-uppsats (15 hp)

Handledare: Margareta Åhs

Examinator: Bertil Gustafsson

Kurs: C-kurs i specialpedagogik.

Nyckelord: Partillemodellen, kvalitetssäkringssystem, engelskundervisning, stödåtgärder i engelska.

Syfte och bakgrund: I Partille kommun tillämpas sedan flera år tillbaka kommunens Partillemodell, en uppdragshandling, vilken syftar till en kvalitetssäkring av skolans basämnen. Målet med modellen är att samla in information för att så tidigt som möjligt kunna fånga in och stödja de elever som är i behov av stöd, så att eleverna skall kunna uppnå kursplanernas mål i årskurs 9. Huvudsyftet är att analysera och undersöka data från screeningen i tre utvalda klasser, finna de elever som inte blev godkända på denna och försöka hitta orsakerna till underkända provresultat genom en analys av data samt en kvalitativ analys av intervjuer med pedagogerna. I förarbetet ligger även en analys av en enkätundersökning genomförd 2007 i kommunen, där fokus ligger på engelskämnets struktur i kommunen.

Metod: Mitt val av metod är en tvärvetenskaplig analys, där den kvantitativa delen fokuserar på de givna resultaten från enkätundersökningar och screening resultat. Den kvalitativa inslaget innefattar intervjumetod med hermeneutisk tolkning där min förförståelse som språkpedagog har en viss inverkan.

Resultat: De förutsättningar som ges i Partille kommun för engelskundervisningen och fördelningen av stödinsatser för de elever i behov av särskilt stöd skiljer sig avsevärt mellan de olika verksamheterna. Orsakerna till elevers icke godkända resultat var enligt pedagogerna i de flesta fall förväntade och baserade på medicinska grunder. En gemensam policy och utarbetade riktlinjer bör stärka och hjälpa kommunen i sitt kvalitetssäkringssystem, mot målet att tidigt kunna kvalitetssäkra barns grundläggande färdigheter i basämnena.

Innehållsförteckning

1. Inledning.....	1
2. Syfte och frågeställningar.....	1
3. Avgränsningar	2
4. Bakgrund	2
4.1 Engelskämnet ur ett historiskt perspektiv	2
4.2 Historik kring de nationella proven.....	3
4.3 Nationellt prov i engelska	4
4.4 Partillemodellen	5
4.4.1 Modellen i engelska	6
4.5 Revisionsrapport.....	6
5. Litteraturgenomgång	7
5.1 Språkinlärningsteorier	7
5.2 Styrdokument	10
5.3 Europarådet	11
5.4 Stödinsatser	12
6. Metod	13
6.1 Ansats	14
6.2 Urval.....	15
6.3 Genomförande	16
6.3.1 Enkätundersökning.....	16
6.3.2 Screening.....	16
6.3.3 Intervju	17
6.4 Undersökningens trovärdighet	17
6.5 Generaliserbarhet	18
6.6 Etiska frågor	18
7. Resultat.....	19
7.1 Lärarenkäten.....	19
7.2 Rektorsenkäten	21
7.3 Screening	23
7.4 Intervjuer	24
8. Diskussion	29
8.1 Enkät.....	29
8.2 Screening	30
8.3 Intervjuer	30
9. Slutsatser och egna reflektioner	31
9.1 Stora skillnader i engelskundervisningen.....	31
9.2 Orsaker till och åtgärdande av icke godkänt resultat	31
9.3 Förutsättningar och lämpliga åtgärder för engelskämnet.....	32
10. Fortsatt forskning	33
11. Slutreflektion.....	33
Referenslista	34

1. Inledning

I Partille kommun tillämpas sedan flera år tillbaka kommunens Partillemodell, en uppdragshandling, vilken syftar till en kvalitetssäkring av skolans basämnen. Bakgrunden till uppdraget är att Barn- och utbildningsförvaltningen (BUF) ville arbeta fram ett kvalitetssäkringssystem i svenska, matematik och engelska. Målet med modellen är att samla in information för att så tidigt som möjligt kunna fånga in och stödja de elever som är i behov av stöd, så att eleverna skall kunna uppnå kursplanernas mål i årskurs 9 (bilaga 1). På uppdrag av BUF sammanställde, organiserade och genomförde den ansvariga projektgruppen för engelska en screening¹ i tre utvalda klasser, för att se hur eleverna låg till i engelskundervisningen inför de stundande nationella proven i ämnet. Tanken är att screeningen skall ligga i årskurs 4 men denna specifika screening i de tre klasserna genomfördes när testgrupperna började årskurs 5.

Mitt uppdrag för kommunen var att undersöka och analysera förarbetet², en enkätundersökning samt en screening i engelska med utgångspunkt från den framarbetade Partillemodellen i kommunen. I uppdraget ingick också att analysera en enkätundersökning utskickad till alla kommunens undervisande grundskollärare och rektorer i engelska under våren 2007. Efter det skulle jag undersöka resultaten av screeningen i syfte att finna dem som inte var godkända och med hjälp av en kvalitativ intervjuundersökning försöka finna orsaker till detta. Screeningen skall i framtiden fungera som en hjälp och kontroll av elevers engelskfärdigheter i årskurs 4. Denna första provomgång av engelsk - screeningen gjordes direkt vid skolstart i årskurs 5 eftersom politikerna önskade en start av modellen i engelska våren 2009. Som språkpedagog ligger mitt intresse i engelskundervisningen och den specialpedagogiska kompetensen som framförallt skall finnas runt omkring basämnena i dagens svenska skola. Min undersökning bygger på den ansvariga projektgruppens arbete och utifrån detta material har jag försökt belysa spridningen av elevernas resultat.

2. Syfte och frågeställningar

Huvudsyftet är att analysera och undersöka data från screeningen i tre utvalda klasser, finna de elever som inte blev godkända på denna och försöka hitta orsakerna till underkända provresultat genom en analys av data samt en kvalitativ analys av intervjuer med pedagogerna. I förarbetet ligger även en analys av en enkätundersökning genomförd 2007 i kommunen, där fokus ligger på engelskämnets struktur i kommunen.

Följande frågeställningar har formuleras för studien:

- 1 Vilka tänkbara förutsättningar finns och borde finnas för engelskundervisningen i kommunen?
- 2 Vilka orsaker kan man finna till att elever inte uppnått godkänt resultat på testet?
- 3 Vilka lämpliga åtgärder finns för de elever som inte når målen?

¹ Uttrycket screeningen används av brukarna i Partillemodellen för att beskriva de prov som genomförts i basämnena. I ämnet engelska genomfördes screeningen HT 2008 i tre utvalda klasser i årskurs 5. Den innebär ett första försök för Partillemodellen i engelska att prova sin utarbetade screening med elever. Målet är att kunna framställa en så komplett screening som möjligt. Den innefattar både skriftliga och muntliga delar.

² Förarbetet för Partillemodellerna har pågått under 5 år, där de utvalda arbetsgrupperna har tagit fram och modeller för kvalitetssäkring i basämnena. Modellen för svenska först framarbetades och sedan i matematik och tillsist i engelska.

3. Avgränsningar

Den specialpedagogiska enheten hade redan gjort avgränsningarna. Enkäten gick ut till alla de lärare som undervisar i ämnet samt till rektorerna på varje skola. Sedan valdes utifrån geografiskt upptagningsområde samt intresse från respektive skola och lärare, två skolgrupper i kommunen ut. Den tredje verksamheten ligger i Kungsbacka kommun och är en friskola med Montessoripedagogik. De utvalda pedagogerna träffade specialpedagogen vid ett flertal tillfällen för allmän information, handledning inför screeningen samt i diskussioner av bedömningsmomenten kring materialet och även efter testerna kring resultaten. De berörda pedagogerna intervjuas också i undersökningen och ett samtal med den ansvarige specialpedagogen på kommunens stödenhet.

4. Bakgrund

I detta avsnitt tar jag upp forskning, litteratur och bakgrundsmoment associerade till mitt uppdrag och min frågeställning ur ett historiskt perspektiv. Jag har valt att fokusera på engelskämnets historik, det nationella provsystemet och utformningen av Partillemodellen. Målet är att visa hur och varför engelskämnet ser som det gör idag och hur Partillemodellen började ta form.

Läroplanen (Lpo94) förespråkar en tidig start av engelskundervisningen i grundskolan med den kommunikativa inlärningsstilen som fokus. Läroplanens mål att sträva mot i engelskundervisningen är att eleven ”– *utvecklar sin förmåga att använda engelska för att kommunicera i tal och skrift samt utvecklar sin förmåga att delta aktivt i samtal och skriftlig kommunikation, uttrycka sina egna tankar på engelska samt uppfatta andras åsikter och erfarenheter*” (bilaga 1). Den fortsätter med att lägga fokus vid målen att eleven ska kunna förstå enklare instruktioner och beskrivningar som ges i lugnt tempo och tydligt tal inom för eleverna välbekanta områden. I ”Engelska – en samtalsguide” utgiven av Skolverket (2009a) står det bland annat att kursplanerna i hög grad är skrivna med hänsyn till engelskans ställning som världsspråk och att det engelska språket är bärare av begreppen internationalisering, global kommunikation och interkulturalitet. Vidare beskrivs vikten av goda engelskkunskaper för eleverna i deras kommande studie- och yrkesliv. Det engelska språket kan kategoriseras som ett kommunikationsspråk mellan människor, ett *lingua franca* (Apelgren & Oscarson, 2003).

I skollagen står det ”*Utbildningen skall ge eleverna kunskaper och färdigheter samt, i samarbete med hemmen, främja deras harmoniska utveckling till ansvarskännande människor och samhällsmedlemmar*”. I utbildningen skall hänsyn tas till elever i behov av särskilt stöd (SFS, 1985).”

4.1 Engelskämnet ur ett historiskt perspektiv

I grundskolans första läroplan 1962 (Lgr 62) reglerades grundskolans nioåriga skolgång och engelskämnet som modernt språk från årskurs 4 till årskurs 7 (Malmberg, 2000). Under sextioalet infördes engelskan som ett obligatoriskt ämne i den svenska skolan. Många var skeptiska och ifrågasatte nyttan av och möjligheten att lära alla barn engelska.

Från och med Lgr 69 gjordes engelskan obligatorisk från årskurs 3 t o m årskurs 9 och nedflyttningen av och starten för engelskundervisningen till år 3 skedde. Detta medförde att

engelskan blev mer påtaglig och fick mer tyngd som ämne (ibid.). Huvudskälet till att starten av engelskan inte förlades till årskurs 1 enligt Lgr 69, skriver Sundin (2001) var bristen på behöriga lågstadielärare i ämnet engelska. Nedflyttningen hade till följd att ansvaret för nybörjarundervisningen lades på de dåvarande lågstadielärarna (årskurs 1-3). Fortbildningsbehovet blev nu mycket stort för de flesta av de lågstadielärare som var verksamma i slutet av 1960-talet saknade utbildning i engelska. Så gott som hela lågstadielärarkåren fortbildades genom JET- projektet (Junior English Teaching) - en omfattande behörighetskurs på 95 timmar fördelad på två år (Malmberg, 2000). Kursen innehöll såväl ämnes- som språkmetodisk fortbildning och ansvaret låg hos Skolöverstyrelsen (Sundin, 2001). Besvikelsen var dock stor hos mellanstadielärarna som gick miste om att introducera det enda nya ämnet på mellanstadiet. De behandlade eleverna precis som förut, vilket innebar att eleverna fick börja om från början oavsett vilken kunskap de hade med sig från år 3 (ibid.). Det var svårt för den undervisande läraren i årskurs 1-3 att hålla kompetensen uppe, för de flesta kunde bara använda ämnet vart tredje år. När sedan Lgr 80 kom fanns dessa problem i minnet och om särskilda skäl till uppskjutande av starten för engelskutbildningen till år 4 fanns, t.ex. invandrarbarn som höll på att lära sig svenska, kunde detta göras. Nu visade det sig istället att många kommuner som inte var speciellt invandrartäta sköt upp starten av engelska till år 4, utan specifika skäl. Endast ett trettioital skolor i Sverige startade sin engelskundervisning i år 3 under 1991, de flesta startade i år 4. Argumenten var bland annat en oro att kunskaperna i svenska skulle bli sämre om engelskan påbörjades för tidigt (ibid.).

I sjunde klass valde eleverna mellan en lättare, mer praktiskt inriktad, allmän kurs i engelska, och en något mer teoretiskt inriktad, särskild kurs. I årskurs 8 och 9 kunde eleverna sedan fortsättningsvis följa allmän eller särskild kurs men de hade också rätt att välja bort engelska. Cirka 90 procent av eleverna läste engelska i sex år i stället för de obligatoriska fyra (ibid.). Anordningen med allmän och särskild kurs i engelska bibehölls i över 30 år och upphörde först med införandet av Lpo 94. Ett viktigt skäl för att välja särskild kurs var att genomgången särskild kurs var ett krav för att komma in på gymnasiets teoretiska linjer (ibid.).

I undersökningen Nationell utvärdering av grundskolan (NU-03) gjord av Apelgren och Oscarson (2003) visar skolämnet engelska sig vara det mest populära av de tre basämnena. Hela 86 % av eleverna svarar att engelska intresserar dem. Apelgren och Oscarson förklarar den höga motivationen med elevernas förståelse för användningsområdet av engelskan och de förstår även att engelskan kommer att behövas i framtida studier och yrkesliv.

4.2 Historik kring de nationella proven

Nationellt givna prov har funnits i Sverige i cirka 60 år och genomgår ständiga förändringar. De förekommer både i grund- och gymnasieskolan och kallades tidigare för examensprov med certifiering, senare för standardprov med rangordning som central egenskap i grundskolan och centralprov i gymnasieskolan. Utformningen av det nationella provsystemet som skedde i samband med Lpo 94 bör sättas i samband med de övriga förändringarna i det svenska skolsystemet vid den tiden (Skolverket, 2004a). Två av de genomgripande förändringarna var övergången från en regelstyrd skola till en i huvudsak målstyrd skola och skolverksamhetens ändrade ansvarsfördelning mellan stat och kommun (ibid.). Det talades även om en vidgad definition av kunskapsbegreppet som handlar om att se kunskaper som komplexa och mångfasetterade redskap för problemlösning. Denna nya kunskapsdefinition ställde krav på det

instrument i form av nationella prov varmed kunskapen skall prövas (ibid.). De nationella proven är enhetliga för hela landet och genomförs i år 9 vid samma tidpunkt.

I Skolverkets uppdrag ingår det att vidareutveckla och förvalta det nationella provsystemet. Syftet skall vara att

- Bidra till ökad måluppfyllelse för eleverna,
- förtydliga målen och visa på elevers starka och svaga sidor,
- konkretisera kursmål och betygskriterier,
- stödja en likvärdig och rättvis bedömning och betygssättning,
- ge underlag för en analys av i vilken utsträckning kunskapsmålen nås på skolnivå, på huvudmannanivå och på nationell nivå.

(Skolverket, Nationella prov, 2005. s. 6)

Grundskolans nationella provsystem gäller för ämnena engelska, matematik och svenska, inklusive svenska som andraspråk. Svenska och matematik ges dels i år 2 (frivilligt) och i år 5 och 9 där de är obligatoriska. I ämnet engelska finns det prov i år 5 och år 9 (Skolverket, 2004b).

På uppdrag av Skolverket utvecklar, konstruerar och producerar Göteborgs universitet de nationella prov- och diagnosmaterial i främmande språk inom projektet NAFS (Nationella prov i främmande språk).

4.3 Nationellt prov i engelska

Syftet med ämnesproven för årskurs 5 är att ge läraren stöd vid bedömning om eleverna når de uppställda målen eller inte. Proven har även ett diagnostiskt syfte, vilket betyder att de belyser enskilda elevers starka och svaga sidor i respektive ämne. Resultaten från varje delprov samlas in av Statistiska Centralbyrån. Vissa via datum utvalda elevarbeten, resultat och lärarenkäter skickas till Göteborgs universitet (Skolverket, 2005). I ämnet engelska testas muntlig interaktion och produktion, skriftlig produktion samt läs- och hörförståelse.

I 1998 års resultatredovisningsrapport från Skolverket skildras att de nationella proven i svenska, matematik och engelska erbjudits sedan 1996 och liknar dagens nationella prov. Provens funktion var som en avstämning mot målen för skolår 5. Ämnesprovet för skolår 5 prövar elevens förmåga att kommunicera i både tal och skrift, att lyssna och förstå talad engelska i olika situationer och att läsa och förstå texter av olika slag. Vägledande för konstruktionen av proven är den kunskaps- och ämnessyn som kommer till uttryck i Lpo94 (Skolverket, 1998). De flesta elever har lyckats väl på ämnesprovet i engelska, men resultaten visar också att det finns några som är i behov av stort stöd i sin fortsatta språkutveckling.

Skolverkets resultatredovisningsrapport (2008) för de nationella proven 2008 i årskurs 5 baserar sig på 200 slumpmässigt utvalda skolor där proven var identiska från 2007, för att en exakt jämförelse skulle kunna göras. I resultaten för ämnet engelska lyckades eleverna mycket bra med att nå kravnivån på de receptiva delarna, lyssna (B) och läsa (C och D) och något sämre på de produktiva delarna, så som samtala (A) och skriva (E). Vid jämförelsen med resultaten 2007 var andelen godkända 1 % högre i vart och ett av delprov A, B och E medan delprov C och D hade samma resultat som året innan. Könsskillnader visade sig i den skriftliga delen (E) där flickorna var 4 % bättre. Det framträder också skillnader i resultaten mellan elever med svensk- respektive utländsk bakgrund (Skolverket, 2008).

Internationella studier (Skolverket, 2009a) visar att svenska elever hävdar sig väl internationellt sett och att de har goda kunskaper och färdigheter i engelska. Men vid jämförelser mellan 1990-talet och 2000-talet återfinns en stagnation av kunskapsutvecklingen i engelska men även en kunskapsförsämring i årskurs 5 och 9 kan utläsas. I hörförståelse visar årskurs 5 upp ett sämre resultat 2003 än tidigare och årskurs 9 ligger på samma nivå som 1992. Detta förbryllar med tanke på kursplanens betoning på utveckling av elevernas kommunikation och samhällets tillgång till det engelska språket (ibid.). Även spridningen av resultaten har ökat avsevärt i både årskurs 5 och 9 sedan 90-talet och skillnaderna mellan de svagaste och de duktigaste eleverna har ökat markant. Enligt Skolverket (2009a) ger detta oroväckande signaler ur många aspekter *”inte minst med tanke på likvärdighet, språkligt självförtroende, ett livslångt språklärande och lärande av fler moderna språk än engelska”* (ibid. s.15).

4.4 Partillemodellen

Bakgrunden till modellen i svenska var att elever i behov av stöd i Partille kommun skulle fångas upp så tidigt som möjligt och att rätt stöd till eleverna skulle ges i tid i syfte att uppnå kursplanens mål i ämnet i årskurs 9. Barn och utbildningsnämnden i kommunen beslutade 2003 att ett av nämndens prioriterade mål gällde elevernas grundläggande färdigheter i svenska och matematik i årskurs 2. En kvalitetssäkring skulle utarbetas och en uppföljning och en åtgärdsplan skulle integreras i förvaltningens kvalitetsuppföljning.

Utgångspunkterna för Partillemodellerna i de tre basämnena är att utifrån ett positivt synsätt kunna mäta barns kunskaper. Modellerna utgår från en positiv barnsyn där eleverna är delaktiga i sitt eget lärande, tar ansvar och ser mening och upplever motivation i sitt lärande (Partille kommun, 2008a). Fokus skall ligga på elevens styrkor. De syftar vidare till att synliggöra trender i barns lärande och utveckling före skolår fem, för att så tidigt som möjligt kunna stödja varje barn samt medvetet skapa en motivation för det egna lärandet. Det är även avsikten att följa upp och dokumentera elevernas kunskaper och kunskapsutveckling i de tidiga skolåren, för att hitta utgångspunkter för fortsatt utveckling. Målet är att alla elever som behöver skall kunna få rätt stöd i rätt tid, med siktet inställt på godkända betyg i årskurs 9.

Projektgrupperna i svenska och matematik, bestod i början av en projektledare, en samordnande specialpedagog, en sakkunnig och fyra pedagoger, fick i uppdrag att *”hitta sätt att mäta barns kunskaper i svenska och matematik utifrån ett positivt synsätt”* (Partille kommun, 2008a. s.2). I svenska är modellens avsikt att följa upp, dokumentera och vid behov åtgärda elevernas kunskaper i svenska redan i de tidiga skolåren. Innehållet har en kvalitativ och en kvantitativ del. I den förstnämnda delen är utgångspunkten Skolverkets diagnostiska material *”Språket lyfter”* vilken bygger på forskningsteorier baserade på barns lärande och skall användas som förutsättning för analyser av elevernas kunskande i olika situationer (Partille kommun, 2008a). Partillemodellen i matematik bygger också på att alla elever skall fångas upp så tidigt som möjligt och ges rätt stöd i rätt tid. Skolverkets analyschema är utgångspunkten för modellen (Partille kommun, 2008a). Mätningarna genomförs med alla elever i årskurs 3 inom områden som taluppfattning och aritmetik (de fyra räknesätten). Från och med 2009 sker detta i årskurs 2 p.gr. av de nationella proven i ämnet.

I ett senare skede tillkom ämnet engelska. Projektgruppen i engelska började med att kartlägga nuläget för engelskundervisningen. Detta gjordes med analys av enkäter och intervjuer och utifrån detta utformade gruppen en arbetsmodell för kommunen. Syftet var att hitta vägar för utformningen av ett insamlingssystem av resultat för att synliggöra trender i barns utveckling och lärande före skolår fem.

4.4.1 Modellen i engelska

Arbetet med Partillemodellen i engelska tog fart hösten 2007. I uppdragshandlingen (Partille kommun, 2007) beskrivs hur utarbetandet av ett kvalitetssäkringssystem i engelska skall gå till. Bakgrunden finns i den framtagna modellen i svenska och matematik, för att tidigt kunna kvalitetssäkra barns grundläggande färdigheter i ämnena.

Uppdraget lyder:

- En Partillemodell tas fram i engelska
- När i skollåren den skall genomföras
- Hur den skall genomföras
- Hur den skall implementeras och vilken kompetensutveckling som krävs
- Modellen skall i grunden följa samma struktur som den gör i svenska och matematik, dvs. att uppföljning och åtgärdsplan integreras i förvaltningens kvalitetsuppföljning.

(Partille kommun, 2007. s. 1)

Syftet är att utforma ett system för insamling av resultat, för synliggörande av trender av barns kunskaper i ett tidigt skede. Man vill med tidiga insatser stödja varje barn med dialoger mellan barn, föräldrar och lärare.

Den utvalda arbetsgruppen, bestående av den samordnande specialpedagogen, en kvalitetskoordinator och tre pedagoger, arbetade med att få in synpunkter i form av en enkät från undervisande lärare i ämnet engelska. Screeningen är klar och engelskmodellen är i början av sin utformning men den är ännu inte helt framarbetad. Valet av årskurs 4 kan kopplas till målen som skall nås i årskurs 5 (Partille kommun, 2008a). Detta grundar sig också på att de nationella proven genomförs i år fem, men även på den avisering som finns från regeringen om att betyg kommer att införas från och med skolor sex (Utbildningsdepartementet, 2008a).

4.5 Revisionsrapport

I december 2008 blev revisionsrapporten *"Granskning avseende rutiner för elever med behov av särskilt stöd i Partille kommun"* färdig. Denna granskning genomfördes av Öhrlings Price Waterhouse Coopers på uppdrag av kommunen i syfte att *"undersöka om det finns ett systematiskt och likvärdigt arbete inom Partille kommun gällande elever med behov av särskilt stöd så att stödbehov upptäcks, tillgodoses och dokumenteras i enlighet med gällande lagstiftning och andra föreskrifter"* (Öhrlings, 2008. s.4).

De frågor som revisionen ville ha svar på var bl.a. om ändamålsenliga rutiner finns för att upptäcka, dokumentera och tillgodose alla behov för elever med svårigheter och om dessa överensstämmer med gällande skollagar och förordningar. Efterlevs gällande rutiner och riktlinjer för barn i behov av särskilt stöd så som upprättande av åtgärdsprogram, samverkan med vårdnadshavare och genomförs relevanta insatser? Garanterar kommunen likvärdiga förutsättningar för alla skolor? Intervjuer genomfördes i olika verksamheter för att få fram en bild av kommunens och skolornas arbete.

I rapportens sammanfattning och rekommendationer beskrivs att Barn- och utbildningsnämndens uppdragshandling var ett led i kommunens kvalitetssäkring av barn och elevhälsoarbetet och i hög grad stämmer med de nationella styrdokument. Man behövde följa upp att skolornas riktlinjer för elevhälsa stämmer överens med de nya centrala riktlinjerna. Detta kommer enligt förvaltningen att ske inom ramen för kvalitetssäkringen (Öhrlings, 2008). I avsnittet om tillämpning står det att kommunens nya riktlinjer för elevhälsa, Partillemodellen, UK- stöd

(Utvecklings- och kvalitetsstöd: central stödenhet för elevhälsa) bör räcka tillsammans med skolornas elevhälsoteam för ett säkerhetsställande av åtgärder för att komma tillrätta med elevers svårigheter i ett tidigt skede. Man har i kommunen en strävan att finna lösningar först och främst inom den klass som eleven tillhör. Dock indikerar lämnade uppgifter att åtgärdsprogram inte alltid upprättas för elever i behov av särskilt stöd och att studiehandledning på modersmålet³ är ett eftersatt område (ibid.).

I rapporten framkommer också att på några av skolorna uppger rektorn att resurserna inte är tillräckliga för att kunna ge särskilt stöd till alla i behov av det. Meritvärdet⁴ för Partille kommuns grundskola uppvisar ett högt genomsnittligt värde för skolår 9, vilket kan tolkas som ett gott slutresultat. Men variationen är stor skolorna emellan, vilket enligt rapporten indikerar att inte alla skolor har de likvärdiga förutsättningar i form av resurser och kompetens som kommunen eftersträvar. Inför förslaget på att kunna säkerställa likvärdiga förutsättningar för kommunens alla elever, behöver de beslutsfattande på alla nivåer ha tillgång till en samlad information och analys av resultaten (ibid.).

De åtgärder som nu genomförs och planeras av förvaltningsledningen bör enligt rapporten leda till betydande förbättringar gällande området för särskilt stöd. Åtgärderna gäller *”nya centrala riktlinjer för elevhälsan, mer riktade insatser (kartläggning och stöd) till skolorna, riktade resurser till elevhälsoarbetet, central samordning av frågan om studiehandledning på modersmålet, översyn av UK-stöd samt en ny ledningsorganisation”* (ibid. s.3). För arbetet med likvärdiga förutsättningar för kommunens alla skolor lämnas i rapporten förslag och rekommendationer på olika förbättringsområden, så som uppföljning och redovisning av resultaten av förvaltningen planerade åtgärder t.ex. antalet åtgärdsprogram och utredning om alla skolor har tillräckliga förutsättningar, resurser och kompetens, för att ge alla elever det särskilda stöd de har rätt till och är i behov av.

5. Litteraturgenomgång

I detta kapitel kommer inledningsvis ett avsnitt om språkinlärningsteorier och därefter ett stycke innehållande olika aspekter och riktlinjer för språkprovssammansättning att presenteras. Sedan redovisas relevanta delar från styrdokumentet för engelskan, liksom ett avsnitt om Europarådets arbete. Därefter förklaras termen stödsatser utifrån styrdokument på central och kommunal nivå.

5.1 Språkinlärningsteorier

Från mitten till slutet av 1900-talet har det funnits många olika teorier inom området språkinlärning som diskuterats och formulerats. Några har i viss mån blivit accepterade och några mer bestående. Mitchell och Myles (1998) beskriver dessa i kronologisk ordning med utgångspunkt i behaviorismen som menar att språkinlärning sker genom en konstant stimulans och respons av språket i form av bildande av vanor. Människan utsatt ständigt för stimulans i vardagen och genom upprepade förstärkning av stimulansen blir det så småningom till en vana. Inlärningen av vilken färdighet som helst ses som bildandet av vanor, vilken blir starkare vid upprepade förstärkning. På 1950-talet kritiserades den behavioristiska synen på språkinlärning av

³ Modersmål eller första språk är det språk som en person först lär sig tala som litet barn. Modersmål kallades tidigare för hemspråk.

⁴ Meritvärdet är ett värde som räknas ut med en elevs betyg som grund.

den amerikanske språkforskaren Chomsky (Eriksson & Tholin, 2003; Mitchell & Myles, 1998). Han menade att den behavioristiska synen var otillräcklig för förklaringar till vår språkliga kreativitet saknades. Hans lingvistiska teori bestod i att ett barns hjärna var förprogrammerad för språk, en för alla människor medfödd universell grammatik. Genom vår medfödda och medvetna språkförmåga *Language Acquisition Device* (LAD), tillägnar vi oss det språk som talas av omgivningen oavsett inom vilket språkområde vi växer upp. Denna förmåga gör att vi kan förstå och formulera meningar, även om vi aldrig hört dem förut (Eriksson & Tholin, 2003). Tillgängligheten och utsträckningen för andraspråksinläring när det kommer till den universella grammatiken är enligt Mitchell och Myles föremål för en pågående diskussion bland forskare inom området.

Mitchell och Myles (1998) redogör vidare för olika kognitiva teorier som i sin utformning av barnets lärande och beteende förlorar mark till förmån för mer utvecklingsteoretiska åsikter, vilka kan härledas till Piagets utvecklingsteorier. Piagets teorier visar på den inre kraft som driver barnet i interaktion med omvärlden. Kognitivisterna menar att språket inte är skilt från andra stadier i utvecklingen som människan genomgår. Människan är utrustad för bearbetning av alla slag, även det språkliga och detta är inte skilt från andra aspekter av kognition (ibid.). De nämner två kognitiva teorier, den första är *connectionism*, som innebär att språkinläring sker genom associationer och den andra *information processing models*, som hävdar att inläring sker med korttidsminnet eller arbetsminnet och långtidsminnet genom informationsprocesser. Enligt Mitchell och Myles hör också kommunikationsstrategier så som *fluency* (flyt i språket) och *learning strategies* (inlärningsstrategier) till de kognitiva strategierna.

På 1960-talet genomförde språkforskaren Roger Brown en studie på yngre barn som var till nytta för forskning inom andraspråksinläring (Eriksson & Tholin, 2003). Hans studie avsåg barns förmåga att tillägna sig olika basmorfem, ändelser och grammatiska småord. Resultatet visade att barnen tillägnade sig dessa basmorfem i samma ordning och enligt Brown bevisade detta att inlärningsgången var förutbestämd men tidpunkten mellan individerna varierade. Chomsky och Brown menade att barn föds med en förmåga att ta till sig språk (ibid.).

På 1970-talet började bl.a. forskarna Dulay och Burt tillämpa Browns teorier om andraspråksinläring (L2) (Nässtrand, 1987). Deras tvärsnittsundersökning omfattade 151 barn i åldrarna 5-8 år, bosatta i USA med spanska som modersmål. Liksom svenskan tillhör engelskan och spanskan den indoeuropeiska språkfamiljen som följer samma struktur (Språkfakta, 2009). Resultatet visade på att det var i den kreativa processen som barnen lärde sig de engelska morfemen i exakt samma ordning. De drog slutsatsen att det fanns en naturlig inlärningsgång även i L2 och kallade hypotesen *Creative Construction Hypothesis* (Nässtrand, 1987).

Språkforskaren Stephen Krashen integrerade Chomskys LAD- instrument i sina hypoteser om språkinläring (Eriksson & Tholin, 2003). Han ansåg att det bästa sättet att bygga upp sin språkförmåga på, var att utsättas för ett meningsfullt språkligt flöde. Ett flöde på rätt nivå, precis där barnen befinner sig i sin personliga utvecklingsnivå, är vad som krävs för att lära sig ett språk på bästa sätt (ibid.). Denna språkinläringssyn blir den teoretiska grund för den kommunikativa inläring som det resonades kring under 1970- och 1980-talen. Vygotskys (1978) antaganden om den proximala utvecklingzonen, vilken betyder att undervisningen skall ligga något över varje individs inlärningsnivå, stämmer överens med denna teori. Språkets innehåll och funktion blir det centrala i den kommunikativa undervisningen. Lundahl (2009) skriver att när behaviorismen började ifrågasättas och det mer kommunikativa idealet bröt igenom, ersattes färdighetsidealet

med tanken på engelska som ett kommunikationsämne. Språkanvändningen blev mer verklighetsnära när den strukturella grammatiken utmanades av denna funktionella språksyn. Mitchell och Myles (1998) behandlar detta perspektiv på andraspråksinläringen som sociokulturellt och ser språket som det fundamentala verktyget för den mänskliga samverkan, vilket också går tillbaka till Vygotskys syn på språket. Barnet lär sig i samverkan med människor i sin omgivning genom att tala med andra och därigenom ledas vidare i språkutvecklingen.

Enligt Svartvik (2001) är många av världens befolkningar på väg att bli tvåspråkiga. Fler och fler människor lär sig främmande språk och engelskan är det språk som ökar mest. En fjärdedel av jordens befolkning anses kunna engelska idag. Han påpekar att modersmålet och det främmande språket har helt olika funktioner. Engelska är ett verktyg för kommunikation med andra människor t.ex. vid resor eller via datorn och vi talar det med hjärnan. Vårt eget modersmål, som fyller en annan funktion i form av identitetsskapande och tillhörighet, talar vi med hjärtat. Elever skall lära sig engelska så tidigt som möjligt enligt Svartvik (2001). Han menar också att en tidig språkstart kan öka barns medvetenhet om den mångkulturella och internationella värld vi lever i. Elevers tvåspråkighet ökar deras språkliga medvetande utan att vara ett hot mot modersmålet. Men ett argument mot en tidig start med engelskan är att den kan ta tid och koncentration från svenskämnet. Detta gäller framför allt de elever som inte har svenska som modersmål. Elever med invandrarbakgrund har tre språk att arbeta med och goda kunskaper i svenska är en förutsättning för en chans i det svenska arbetslivet. Svartvik påpekar även att de invandrare som besitter goda kunskaper i svenska har då grundläggande kunskaper för engelskan, de båda språken har "*ett kort kontrastivt avstånd*" (ibid. s. 333) till varandra, språken är nära släkt. Med detta menas att goda kunskaper i svenska kan bli en bra start för invandrarelevers engelskutbildning. Det är viktigt att elevernas svenskkunskaper är goda och förankrade före engelskstarten (ibid.). Svartvik nämner också ett annat problem och det är lärarnas kompetens. Lärarkompetensen är väldigt viktig. Stora krav skall ställas på undervisningen och denna har enligt Svartvik, inte kunnat tillgodoses i dagens lärarutbildningar (ibid.).

Elevers otillräckliga kunskaper i språk hänger givetvis samman med att de inte fått en adekvat undervisning i engelska och svenska i skolan. Trots att den svenska skolan kräver att ungdomar ska ha godkända betyg i matematik, svenska och engelska för att ha möjlighet att välja sin gymnasieutbildning, finns det idag inga specifika krav på utbildning i engelska för lärare som undervisar i de tidiga åren.

(Norberg & Nordlund, 2006. s.1)

Alla lärare som idag har ansvar för nybörjarengelskan i den svenska grundskolan har inte en adekvat utbildning i ämnet och enligt Norberg och Nordlund (2006) finns det inga krav på vare sig grundläggande utbildning eller fördjupade kunskaper i ämnet. En lärare i grundskolan måste idag vara beredd på att ta ansvar för elevernas start av ett nytt ämne och utbildning i kärnämnet engelska, utan några krav på kompetens eller utbildning. Engelskans status som basämne ställer anspråk på elevernas kunskaper i ämnet men inga krav verkar ställas på dem som undervisar de yngre eleverna (ibid.).

Forskare vid Umeå universitet har deltagit i en stor europeisk studie, Ellie –studien, *Early Language Learning in Europe*, där både eleverna själva, lärare och föräldrar upplever en tidig språkinläring av engelska som något positivt och en viktig faktor för den allmänna lärprocessen (Umeå kommun. 2008). Ellie-studien är ett treårigt projekt som finansieras av EU. Man följer 1200 elevers utveckling inom språkinläring på ett främmande språk och studien genomförs via

intervjuer, observationer och enkäter. Undersökningen visar att 7-8 åringar är väldigt motiverade att lära sig engelska och de är väl medvetna om sin egen förmåga och framstegen de gör. Den visar också att en variation i arbetssätt och undervisningsmaterial stärker motivationen och skapar en positiv språkutveckling. Skillnaderna mellan de olika länderna i frågan om vilken lärare som undervisar är stor. I vissa länder är det en utbildad språklärare, i andra så som i Sverige är det klasslärare. Detta medför både fördelar och nackdelar, säger Eva Lindgren, forskare vid Umeå universitet, en av två som arbetar med studien (ibid.). Enligt Lindgren är en av fördelarna med en undervisande klasslärare som språklärare att eleverna känner sig trygga, nackdelen är att läraren inte nödvändigtvis har någon utbildning i engelska. Hon tycker att det nya förslaget till en ny lärarutbildning som presenterades i början av december 2008 är ett steg framåt. Där föreslås det att engelskan skall bli obligatorisk för alla som arbetar med undervisning i grundskolans årskurser 1-6.

I betänkandet från utredningen om en ny lärarutbildning *"En hållbar lärarutbildning"* (Utbildningsdepartementet, 2008b) står i kapitlet *"Kompetensbehov för blivande lärare"* att det är självfallet att lärarstuderande behöver behärska basämnena som svenska, matematik och engelska för att de skall kunna fungera som goda grundlärare. Det står vidare att det var olyckligt på flera sätt att engelskan upphörde att vara ett obligatoriskt ämne för lärarstuderande inriktade på grundskolans tidigare år i och med grundskollärarutbildningen 1988. I många skolor i Sverige idag förläggs starten på engelskundervisningen till årskurs 3 och det är nödvändigt att engelska ingår i utbildningen för lärare även för grundskolans tidigare år (ibid.). Lindgren menar dock att *"Eftersom de allra flesta skolor börjar med engelska redan i årskurs 1 är det rimligt att också de lärarna har läst språket under sin lärarutbildning"* (Umeå kommun. 2008. s.1).

5.2 Styrdokument

De styrdokument som reglerar undervisningen och bedömningen i dagens grundskola är 1994 års läroplan för det obligatoriska skolväsendet, förskoleklassen och fritidshemmet – Lpo 94 (Utbildningsdepartementet, 1994), kursplanerna från år 2000 (Skolverket, 2000) och Skolplaner (Skolplan för Partille kommun, 2009) som varje kommun tar fram.

I Lpo 94 står det om elevers rätt till en likvärdig utbildning.

- Undervisningen skall anpassas till varje elevs förutsättningar och behov.
- Den skall med utgångspunkt i elevernas bakgrund, tidigare erfarenheter, språk och kunskaper främja elevernas fortsatta lärande och kunskapsutveckling (s.4).

Läroplanen (Lpo94) förespråkar en tidig start i engelska i grundskolan med den kommunikativa inlärningsstilen som fokus (se bilaga 1).

I Skolplanen för Partille kommun (2009) beskrivs viljan att skapa en helhetsskola där barn och ungdomar har lust att lära och utvecklar sig personligt. Verksamheterna skall präglas av hög kvalitet, framtidstro, skaparkraft där trivsel och bekräftelse blir vardag för eleverna. Målen att uppnå för kommunen är *"att alla ungdomar skall lämna grundskolan med de kunskaper som behövs för en fortsatt utbildning och utveckling"* (ibid. s.5). De metoder och arbetssätt som kommunen skall utforma så att varje barn och ungdom upplever glädje, engagemang, uppskattning och trygg arbetsmiljö är ett stärkt lärande med en röd tråd som fortsätter genom elevernas personliga utveckling. *"Språkutveckling och den matematiska förmågan i de tidiga skolåren följs numera upp regelbundet och redovisningen sker i kvalitetsuppföljningen"* (ibid. s. 6). Detta sker med den utvecklade Partillemodellen. I ett av de prioriterade målen för 2009

beskrivs ” *I Partille skall finnas ett gemensamt synsätt bland pedagogisk personal avseende bedömning och individuella utvecklingsplaner med skriftliga omdömen. Partilles elever skall erhålla betyg som är kvalitetssäkrade*” (ibid. s. 6).

I Barn –och utbildningsnämndens Kvalitetsredovisning för Partille Kommun 2008 beskrivs i kapitlet *Resultat i förhållande till de nationella kunskapsmålen 2007* de insatser som gjorts för ökad måluppfyllelse. Inom grundskolan finns Partillemodellerna i svenska, matematik och engelska (tillkom under 2007), vars utgångspunkt är att ” *utifrån ett positivt synsätt kunna mäta barns kunskaper i svenska, matematik och engelska. Modellen syftar vidare till att kunna synliggöra trender i barns utveckling och lärande före skolår fem. Detta möjliggör att tidigare stödja varje barn och skapa medvetenhet och motivation i det egna lärandet*” (Partille kommun, 2008b. s. 21).

Målet med de tre Partillemodellerna är att på ett tidigt stadium kunna ge rätt stöd med syftet att nå målen i respektive ämne i årskurs 9. Under 2008 förändrades och förtydligades uppdraget för Partillemodellerna genom en anpassning till de nya nationella reformerna. En anpassning skedde i Partillemodellerna för svenska och matematik till de nya målen i årskurs 3. Respektive arbetsgrupp fick i uppdrag att kartlägga och ge förslag på anpassningar och förändringar i syfte att kvalitetssäkra modellen med de nationella målsättningarna i fokus (Partille kommun, 2008b. s. 21).

I ett av nämndens beslut 2008-01-31, § 7 *Uppföljning av engelska i skolår 5* ger nämnden i uppdrag till förvaltningen att utveckla den s k Partillemodellen med tidiga tester av inlärningsförmåga, förståelse och kunskaper i svenska, matematik och engelska i årskurserna 2 och 3, med motsvarande tester i årskurs 5, och då också i engelska. Start av dessa tester skall ”*vara infört i samband med höstterminsstart 2008/.../ Vid utformning av uppföljningen skall hänsyn tas till eventuella förändringar i Skollagstiftningen så att inte de nationella uppföljningarna sker parallellt*” (Partille kommun, 2008c. s.1).

5.3 Europarådet

Det finns många projekt i Europa som arbetar med och bedriver språkforskning och forskning om bedömning av olika slag. Europarådet har i över 40 år ägnat sig åt språkfrågor som följer strömmarna i den rådande språksynen i världen. Arbetet kring dessa språkfrågor utgår från tre grundprinciper, sammanfattade här i punktform:

- Den värdefulla och gemensamma resurs och mångfald som de olika europeiska språken och kulturerna utgör måste skyddas och utvecklas. Det krävs en stor insats på utbildningsområdet för att mångfalden inte skall bli hinder för kommunikation utan en källa till ömsesidigt berikande och förståelse.
- Genom bättre kunskaper om de moderna europeiska språken, kan diskriminering och fördomar övervinnas. Kommunikation och samspel mellan européer med olika modersmål måste främjas och därigenom utmynna i rörlighet, ömsesidig förståelse och samarbete i Europa.
- Medlemsstaterna skall försöka uppnå en större överensstämmelse på europeisk nivå, när de antar eller utvecklar nationella handlingsprogram för inläring och undervisning.

(Council of Europe, 2001. s.2).

Common European Framework of Reference of languages: learning, teaching, assessments (CEFR) för språk utgivet av Council of Europe (2001) kan ses både i ett politiskt och i ett utbildningsmässigt sammanhang. Den skall utgöra en gemensam grund i hela Europa för utarbetande av kursplaner, läroplaner, examina och läromedel för språkinläring. Vidare

tillhandahåller den omfattande beskrivningar av de färdigheter och kunskaper man måste tillägna sig för ett framgångsrikt kommunicerande på ett språk (ibid.). I dess beskrivning återfinns också hela det kulturella sammanhang vilket språket tillhör men även de färdighetsnivåer som ligger till grund för mätandet av de lärandes framsteg i varje fas av inlärningsprocessen. Syftet med CEFR är ”att övervinna de kommunikationshinder mellan människor som arbetar med moderna språk, som uppstår till följd av de olika utbildningssystemen i Europa” (ibid. s.1).

Ett annat omfattande projekt i Europa är den europeiska språkportfolion (ESP), *European Language Portfolio*. Det är ett pedagogiskt verktyg som bidrar till att eleven blir mer medveten om sin egen inlärnin g och språkutveckling. Syftet är att tidigt uppmuntra och öka elevernas motivation till språkinlärnin g. Portfolion är uppdelad i tre olika delar, för att beskriva och styrka en persons olika färdigheter i de olika språken. De tre delarna är ett språkpass, där personen kan dokumentera och med hjälp av profiler ge en personlig översikt över sina språkkunskaper i relation till de givna nivåerna i Europarådets ramverk, en språkbiografi där man bland annat planerar och bedömer sin egen inlärnin g och till sist en dossier där man samlar alla sina arbeten (Skolverket, 2009b).

5.4 Stödinsatser

I läroplanen från 1994 uttrycks tydligt vikten av samverkan och ansvar i lärarkåren för att ”*elever i behov av särskilt stöd*” skall få den hjälp de behöver. Det yttersta ansvaret ligger hos rektorn. Rektorns ansvar är:

- utformningen av undervisningen och elevvårdsverksamheterna så att eleverna får det särskilda stöd och den särskilda hjälp de behöver.
- anpassningen av resursfördelningen och stödåtgärder till den värdering av elevernas utveckling som lärare gör.
- undervisningen, elevvård –och syoverksamhet utformas så att elever som behöver särskilt stöd också får hjälp med detta.
- alla trakasserier och mobbning bland elever och anställda motverkas” (Lpo94, s. 17 + s. 36).

Alla som arbetar i skolans värld har enligt Lpo 94 i uppgift att:

- hjälpa elever som behöver särskilt stöd och
- samverka för att göra skolan till en god miljö för lärande (s.10).

Den enskilde lärare har i uppgift att ”*handleda, stimulera och ge särskilt stöd till de elever som har svårigheter*”. Om dessa stödåtgärder inte är tillräckliga kan särskilda stödinsatser behövas. De särskilda stödinsatser som är möjliga att vidta inom skolans ram finns angivna i grundskoleförordningen (SFS, 1994). Enligt lag är upprättandet av ett åtgärdsprogram en viktig åtgärd att ta till, när en elev är i behov av särskilda stödåtgärder.

I grundskoleförordningen kapitel 5 *Särskilda stödinsatser* § 1 står följande:

Föreskrivs att särskilt stöd skall ges till elever som har svårigheter i skolarbetet. Beslut om särskilt stöd enligt detta kapitel fattas av rektor/.../ Om det genom uppgifter från skolans personal, en elev, elevens vårdnadshavare eller på annat sätt framkommer att eleven kan ha behov av särskilda stödåtgärder, skall rektor se till att behovet utreds. Om utredningen visar att eleven behöver särskilt stöd, skall rektor se till att ett åtgärdsprogram utarbetas. Av programmet skall det framgå vilka behoven är, hur de skall tillgodoses samt hur åtgärderna skall följas upp och utvärderas. Eleven och elevens vårdnadshavare skall ges möjlighet att delta när åtgärdsprogrammet utarbetas (SFS, 1994).

Fortsatt i förordningens kapitel 5 står det om den specifika stödundervisningen. I § 4 skrivs det att en elev skall ges stödundervisning om det befaras att eleven inte kommer att nå de mål som är uppsatta i slutet av det tredje, det femte och det nionde skolåret eller av andra skäl är i behov av ett särskilt stöd för att nå målen. § 4 tar även upp hur det särskilda stödet skall ges till de elever som är i behov av stödet. Detta bör ges först och främst inom den grupp eller klass eleven tillhör och finns behovet av specialpedagogiska insatser skall detta tillgodoses (SFS, 1994).

I dagens svenska skola finns det många olika specialpedagogiska synsätt. Specialpedagogiken är ett ämne av tvärvetenskaplig karaktär med inslag från många discipliner. Imsen (2000) talar om anpassning och förutsättningar för elever i behov av särskilt stöd. Det är skolans ansvar att anpassa sig till eleverna och inte tvärtom, och de verksamheter vars nationella läroplan ger ett större spelrum att själva välja inlärningsuppgifter, har bättre förutsättningar att klara den anpassade undervisningen. Hon fortsätter att beskriva elevförutsättningar, vilka uppvisar den inlärningspotential som eleverna har med sig in i de olika inläringssituationerna. Skolorna måste erbjuda olikartad undervisning till varierande elevgrupper. Elevernas rättigheter ligger i en undervisning som harmoniserar med deras personliga förutsättningar. Nilholm (2007) skriver att skolan står inför det faktum att alla barn är olika utifrån flera aspekter, han fortsätter beskriva specialpedagogiken som en del av pedagogiken, där den så kallade vanliga pedagogiken inte riktigt räcker till. Den blir då intimt sammankopplad med skillnaderna mellan alla barn som rymms inom den vanliga undervisningen i dagens svenska skola.

Beredskapen att kunna möta elevers problem och svårigheter i skolans värld har varierat under årens lopp i takt med samhällsförhållandena. Inga- Lill Verneresson (2007) skriver att dagens specialpedagogik är ett prioriterat utbildningsområde för våra politiker och enligt Skolverkets riktlinjer bör det finnas en grundläggande kunskap inom detta område gällande för alla som arbetar med barn och ungdomar. Även en vetskap om vad ett specialpedagogiskt förhållningssätt innebär och vad som menas med elever i svårigheter bör finnas (ibid.). De specialpedagogiska kunskaperna skall dock främst finnas till för de elever som förväntas ha eller har svårigheter men även bidra till bra utvecklingsvillkor för alla. *"De specialpedagogiska insatserna skall ske så att eleverna blir så lite särskilda som möjligt"* (Verneresson, 2007. s.27) och hon hävdar att dessa kan bidra till en vidgad syn på undervisningen i allmänhet och generera i förståelse för de olika problem som kan uppstå i skolan.

6. Metod

I denna del kommer studiens ansats och upplägget av undersökningen att redovisas. Ansatsen var till karaktären en tvärvetenskaplig analys där den induktiva metoden för den kvantitativa delen fokuserade på resultaten från en screening genomförd inom ramen för den sk Partillemodellen. Den kvalitativa analysen av de genomförda intervjuerna har hermeneutiska inslag, där min förförståelse som språkpedagog har en viss inverkan och genom att intervju svar tolkas. Enligt Alveson och Sköldbberg (2008) svarar hermeneutiken på frågor som Vad är det som visar sig? och Vad är innebörden i det? Mitt huvudsakliga instrument för insamling av data är två enkätundersökningar och tre intervjuer. När det gäller screeningen är det endast resultaten från själva screeningen som är intressant för mitt resultat. Själva screening instrumentet diskuterar jag inte.

6.1 Ansats

Val av forskningsmetod är beroende av olika faktorer: vilken typ av undersökning som skall utföras, vilket forskningsområde det berör samt vilken forskningstradition som de som utför studien tillhör. Metodvalet är framförallt beroende av vilket syfte man har (Trost, 2007). Stukat (2005, s. 36) skriver följande: *"att arbeta utefter befintliga och dokumenterade metoder är en förutsättning för att belysa validitet, reliabilitet och generaliserbarhet"*. Han fortsätter att beskriva att det finns två olika typer av metoder; kvalitativ och kvantitativ metod. Den kvalitativa undersökningen försöker förstå respondenternas verklighet så som de uppfattar den. Det handlar om vardagliga erfarenheter, hur människor tolkar och förstår sin omgivning. Det är en subjektiv metod där forskaren tolkar och försöker förstå resultaten. Därför spelar forskarens egen förförståelse av världen en roll i resultaten, hans eller hennes tankar erfarenheter och känslor. Kvale (1997) menar dock att den kvalitativa forskningen varken kan ses som en rent objektiv eller en rent subjektiv metod, detta på grund av att termerna objektivitet och subjektivitet i sig har ett flertal betydelser.

I denna undersökning var den epistemologiska ansatsen i stora drag hermeneutisk eftersom intervju- och enkätsvar tolkades. Hermeneutik betyder utläggningskonst eller förklaringskonst (Gilje & Grimen, 1992), utgångspunkten är texttolkning av olika slag. Ett huvudtema är: *"meningen hos en del endast kan förstås om den sätts i samband med helheten"* (Alvesson & Sköldberg, 2008, s. 193). Hermeneutiken har sin upprinnelse i renässansens idéhistoriska rötter där såväl tolkningar av antika klassiker som bibeltexter skedde. Empati är en annan aspekt av att förstå eller tolka texter, ett tillvägagångssätt där tolkaren lever sig in i författarens eller respondentens situation (ibid.). Det är inte enbart texter som tolkas utan också observationer av handlingar och muntliga framställningar (Gilje & Grimen, 1992). Hermeneutiken vill även bidra till läsarens förståelse av tolkningen och förståelsens natur, den vill referera till läsarens egen praxis (Ödman, 2007). Han beskriver vidare att grundförutsättningen för en dialog mellan människor är att den förs på lika villkor, då kan den ge till resultat ömsesidig förändring. I den hermeneutiska tolkningen ingår min egen förförståelse som språkpedagog, hur jag tolkade, läste och uppfattade svaren.

Min avsikt med undersökningen var att först sammanställa de statistiska materialen från screeningen. För att kunna analysera och sammanställa screeningens resultat använde jag mig av en kvantitativ analys. Den kvantitativa metoden går ut på att samla in många fakta som skall analyseras för att finna samband och mönster för att komma fram till en generell sanning. Som forskningsstrategi är den deduktiv såväl som objektiv och forskaren tar en åskådares roll. Här vill man försöka beskriva och förklara ett samband eller bevisa en hypotes. När man samlar kvantitativ information görs en mätning av de objekt man vill studera. Oftast är tanken bakom siffervärdet att studera egenskapen av ett sant värde och att den inte har slumpmässig variation (Patel & Davidson, 2003). I analysen av resultaten från screeningen användes en kvantitativ metod, där jag fokuserade på de redan givna resultaten. I tolkningsarbetet av dessa tog jag en åskådares roll och försökte hitta samband men även olikheter i de olika verksamheterna.

Genom att analysen av enkäterna söker kartlägga den befintliga engelskundervisningen i Partille kommun med hjälp av människors attityder blir den subjektorienterad och idiografisk (Åsberg, 2001). Gilje och Grimen (1992) påpekar svårigheter som kan uppstå vid tolkningar. De hävdar att grundläggande tolkningar kan förefalla osäkra och de framhäver metodologisk tolerans, dvs. att man skall ha en öppenhet för andra tolkningar än den egna. Även detta blir hermeneutiskt

influerat för att jag tolkat deras svar utifrån min förförståelse som språkpedagog och pedagog i skolan.

I den kvalitativa undersökningsmetoden finns inga fasta ramar, inga satta riktlinjer, system eller strukturer som måste följas. Det finns utrymme för ändringar och följdfrågor allteftersom undersökningen pågår. En kvalitativ undersökning kan till exempel bestå av öppna intervjuer och observationer. Ett problem med denna typ av undersökning är att man undersöker människors tankar och uppfattningar vilket är något som är i konstant förändring. Människors tankevärldar är helt unika och är i ständig utveckling. De är utformade efter våra olika erfarenheter och upplevelser. Ett svar på en forskares fråga är beroende av tid, plats och situation då frågan ställs och kan se helt annorlunda ut än om frågan hade ställts en vecka tidigare. Även samspelet med forskaren har betydelse för resultatet. Därför finns det inget utrymme för generaliseringar i en kvalitativ metod (Stukat, 2005).

När jag tittade närmare på de elever som hade svårigheter vid screeningen användes intervju som undersökningsmetod. Det är viktigt att intervjuaren är öppen i samtalet och får dem som blir intervjuade att känna sig bekväma med situationen.

Att intervju är ett hantverk. Det följer inte metodregler som gäller oberoende av innehåll och sammanhang utan vilar på en kvalificerad forskares omdöme. För både den terapeutiska intervjun och forskningsintervjun är intervjuaren redskapet. Resultatet av en intervju beror av intervjuarens kunnande, känslighet och empati (Kvale, 2007 s. 101).

Urvalet hade redan gjorts utan min medverkan och på screeningen fanns det ett bortfall från 89 som gjorde screeningen. Det var en pojke som inte gjorde testet i en av klasserna på grund av utlandsvistelse, när han kom tillbaka beslutade den berörda verksamheten att inte genomföra screeningen med honom.

6.2 Urval

De två enkäterna gick ut till undervisande lärare och rektorer i grundskolan i kommunen. De som valde att svara ingår i kvalitetssäkringssystemets urvalsgrupp. Det var sammanlagt 8 låg- och mellanstadielärare som svarade samt en undervisande pedagog på högstadiet. Sammanlagt finns det 12 grundskolor i kommunen. Det exakta bortfallet gick ej att räkna ut, eftersom ingen information finns angående hur många undervisande pedagoger det fanns i engelska vid detta tillfälle. Rektorernas svarsresultat stannade vid sex verksamheter och det fanns 20 anställda rektorer i kommunen för grundskolan vid den tiden.

De två klasser i kommunen som deltog i pilotscreeningen i engelska var redan utvalda av projektgruppen. Den tredje valdes ut av projektgruppen, där en person hade kontakter med skolan men målet var också att få med en verksamhet som inte låg inom Partille kommun. Bakgrunden till skolorvalet fanns i intresse och anknytning till projektet, men även i en strävan att få skiftande upptagningsområden. De intervjuade pedagogerna har alla anknytning till projektet och är involverade i arbetet.

Kön	Läraryt utbildning	Engelskut utbildning	Antal år i yrket
A. Kvinna	4-9 lärare sv/en/sv2	Ja	10
B. Kvinna	Mellanstadielärare	Ja	37
C. Kvinna	Mellanstadielärare	Ja	28

Lärare A arbetar med grundskolans tidigare år. I verksamheten finns ca 300 elever.
Lärare B arbetar med grundskolan tidigare år. I verksamheten finns ca 450 elever.
Lärare C arbetar med grundskolans tidigare år. I verksamheten finns ca 250 elever.

6.3 Genomförande

Först har jag läst, gått igenom och satt mig in i uppdragshandlingen och arbetet som kallas Partillemodellen. Därefter studerade jag den *enkätundersökning* som gjordes under höstterminen 2007. Det genomfördes två enkätundersökningar, en riktad till alla de undervisande lärarna i kommunen vid enkättillfället, samt en till rektorerna. Dessa två innehöll liknande frågor, dock mer detaljerade riktade till lärarna, där man kunde svara i två olika kategorier antingen som undervisande från 1-5 eller 6-9. (bilaga 2 och 3). Sammanställning av enkätmaterial i två olika delar skedde härnäst. *Screeningen* fick jag en gedigen genomgång av; specialpedagogen samt en av lärarna i klasserna lotsade mig igenom sina tankebanor vid förarbetet. När analysen av screeningen var klar, genomfördes *intervjuer* med de tre pedagogerna i de undervisande klasserna där testen hade utförts.

6.3.1 Enkätundersökning

Enkäten gick ut till alla de lärare som våren 2007 undervisade i engelska i grundskolan, och en liknande enkät gick ut till alla rektorer (bilaga 2 och 3), för kartläggning av den befintliga verksamheten i engelska i Partille kommun. Det fanns en uppdelning av lärarenkäten, frågor till dem som undervisade i 1 – 5 (Frågetecknet står för ovissheten om när engelskundervisningen börjar i de respektive skolorna) och till dem som verkade i år 6-9. Den innehöll många frågor kring hur engelskundervisningen går till, när respektive skola börjar med ämnet, uppföljning och åtgärdsinsatser samt informationsflödet vid nya elever och lämplig tidpunkt för start av Partillemodellen. Det var tio verksamheter som svarade på enkäten, dock inte utförligt på alla frågor. Svarsfrekvensen var inte optimal men tillräcklig för att få en samlad bild över undervisningsläget i kommunen. Från kommunens 12 grundskolverksamheter svarade 10 lärare på enkäterna och utav 20 rektorer svarade 6. Ingen begäran fanns om namn från skolor respektive rektorer, man fick vara anonym. Projektgruppen sammanställde de två olika enkäterna de fått från de undervisande lärarna i ämnet och rektorerna som svarat. I mitt arbete med analyseringen av de två enkäterna, började jag med svaren från undervisande lärare i 1 – 5. Dessa enkäter innehöll detaljerade svar, några väldigt lika varandra, andra skilde sig från majoriteten. Varje fråga skrevs ner och efter det läste jag varje svar för sig, försökte hitta liknande svarsalternativ för sammanställningen och sedan fyllde jag på med de andra svaren. Ingen egen förförståelse eller egna idéer finns med, bara ett försök att sammanfatta svaren. Därefter skrev jag ner de enda svarsalternativen de fått från en undervisande lärare i årskurs 6-9. Jag valde här att ta bort de frågor som respondenten valt att inte svara på. Enkäterna finns i komplett form i bilaga 2 och 3. Svarsalternativen ifrån rektorernas enkät valde jag att sammanställa i tabellform. Det var svårt att få en överblick och se sammanhang ifrån de olika verksamheterna. Här gick jag tillväga på samma sätt som i analysen av den första enkäten.

6.3.2 Screening

Sammanställningen av enkäterna visade på önskemål om en screening på våren i årskurs 4. Därefter konstruerades och genomfördes en screening, ett engelsktest, som testades i tre utvalda klasser, där intentionen var att hålla testet kort i tid och att det skulle vara lätt att bedöma för de berörda pedagogerna. Nivån på uppgifterna ligger relativt lågt eftersom målet är att hitta de

elever som hamnar under gränsen för godtagbara resultat. Dessa elever uppmärksammas och kan få de stödåtgärder de behöver för att ha en möjlighet att uppnå målen i årskurs 9. Denna första screening var en provomgång, där man ville se utslaget i klasserna och hitta en rimlig nivå. Testet var uppdelat i en grupp- och en individuell screening där fokus låg vid att lyssna, tala, samtala med lärare, läsa och skriva. Den förstnämnda gruppsscreeningen består av läsförståelse, ordkunskap (ord och enkla påståenden) och produktion av en enkel, kort text. Den individuella screeningen innehåller en hörförståelse, förmågan att kunna prata om sig själv och kommunicera med enkla dialoger, läraren frågar och eleven svarar. Utifrån *The Common European Framework of Reference* (Council of Europe, 2001) riktlinjer utarbetades screeningen (bilaga 4). Den kompletta screeningen består av 10 delmoment, uppdelade på att läsa, lyssna, tala och skriva och den bifogas inte i uppsatsen på begäran av projektgruppen för att materialet inte ska spridas. Screeningens kan därför endast beskrivas i allmänna ordalag.

I gruppsscreeningen provas eleverna i färdigheterna skriva (två delar), läsa (tre delar) och lyssna (en del). I den individuella screeningen återfinns lyssna + tala med läraren och avkodning av ord. Jag vill påpeka att denna första screening var just ett test och projektgruppen kom genom granskande, diskuterande och analyserande fram till vissa förändringar och omarbetningar av själva screeningen, allt för att förbättra screeningen för nästa grupp elever. Efter att jag gått igenom och fått en överblick av hela screeningen började jag analysera och sammanställa resultaten från skola A, där 24 elever genomförde testet och lärare A undervisar. Ett bortfall. Jag utgick ifrån de riktlinjer projektgruppen kommit fram till och hade som förslag på godkänd-nivåer. Därefter följde skola B, med 19 elever genomförde testet och där lärare B undervisar. Skola C hade 45 elever som gjorde testet och undervisande lärare är pedagog C. När jag kommit så långt med resultaten, valde jag att plocka ut dem som hade flest underkända resultat sett till hela screeningen.

6.3.3 Intervju

De 18 frågor som ställdes till de berörda pedagogerna i de tre klasser där screeningen genomfördes sammanställdes med studiens syfte och frågeställningar i åtanke (Bilaga 5). Jag ville börja med det större sammanhanget, få reda på hur pedagogerna blivit en del av arbetet kring Partillemodellen, vilken utbildning de hade skaffat sig och hur länge de varit verksamma. Efter det gick jag in på attityder till engelskämnet, när verksamheterna började med undervisningen och hur screeningen togs emot av elever och föräldrar. Till sist ställdes frågor kring elevernas resultat på den genomförda screeningen, respondenternas tankar kring orsaker och åtgärder på individ- och verksamhetsnivå. Min erfarenhet som språkpedagog men även mitt intresse för engelskans status låg till grund för formuleringen av frågorna. Jag diskuterade även frågeställningarna med min handledare.

6.4 Undersökningens trovärdighet

En undersöknings resultat kan påverkas av olika faktorer. Reliabilitet står för tillförlitligheten i studien, det vill säga om det man vill få reda på är framforskat på ett tillförlitligt sätt. Om samma undersökning görs en gång till under samma förutsättningar inom en snar framtid och visar samma resultat så är studiens reliabilitet hög. Validitet avser att mäta det som är relevant i sammanhanget. Har studien verkligen mätt det som efterfrågas då är även validiteten hög (Patel & Davidson, 2003). Enligt Ödman (2007) är validitet liktydigt med giltighet. Han skriver "*en valid tolkning är således som jag ser det en tolkning, vars innebörd är giltig för den företeelse som studeras*" (ibid. s. 108). För att kunna få bästa tänkbara reliabilitet måste mätinstrumentet vara så spetsigt som möjligt. Resultaten av undersökningen måste kunna visas giltiga för den grupp som resultatet avser. När det gäller enkäter och intervjuer kan respondenterna ge olika

svar beroende på hur dagsformen är. De kan även svara utefter vad de tror att vi förväntar oss för svar och därmed inte ge sin personliga åsikt i svaret. En faktor som kan försvaga min undersökning är storleken på gruppen. Man skulle kunna ha använt sig av fler respondenter och engelsktester för att få ett säkrare resultat. Även undersökningsperioden skulle ha kunnat vara längre. Resultatet hade eventuellt sett annorlunda ut om undersökningen pågått en längre tid med fler elever inblandade. Framförallt förändringen över tid hade kunnat bli annorlunda eller tydligare genom att förlänga tiden.

Hur jag intervjuade kan ha stor inverkan på svaren. Bara genom hur jag ställde frågorna ökar pedagogernas medvetenhet och deras svar kan bli påverkade av hur frågan är ställd. Att de kanske kände mig kan säkert påverka, samt om de vet att svaren skulle användas i en undersökning kan det också påverka kvalitén på undersökningen. I arbetet med frågornas utformning utgick jag först och främst ifrån mina frågeställningar och försökte få fram så noggranna och precisa frågor som möjligt. När det gäller frågornas inbördes ordning, började jag med de stora och allmänna frågorna, för att få en bild av verksamheten och pedagogen, därefter följde de mer detaljerade frågorna om själva screeningen och elevernas resultat. Det var viktigt för mig att få med alla aspekter av mitt uppdrag, därför innehöll intervjuguiden många frågor och jag lämnade en öppen fråga på slutet för respondenten. Miljö och tidpunkt var olika för respondenterna liksom följdfrågor baserade på de olika respondenternas svar.

Fler uppföljande intervjuer hade varit ett sätt att öka reliabiliteten och även generaliserbarheten. Man hade också kunnat använda sig av en kontrollgrupp eller intervjuat fler pedagoger i de olika verksamheterna för att få fram andra synvinklar och eventuella utlåtanden. Svårigheten är om det går att vara helt objektiv som forskare och att inte värdera och tolka in min egen förförståelse som består av elevernas underkända resultat. Reliabiliteten stärks dock av att jag använde samma fråga i alla intervjuerna med pedagogerna. Sist samtalade jag med den ansvarige specialpedagogen för projektet för att bekräfta mina analyser av förarbetet med Partillemodellerna.

6.5 Generaliserbarhet

Jag vill belysa undersökningens svagheter. Eftersom jag bara genomfört undersökning med ett begränsat antal elever och pedagoger så kan jag inte veta hur det skulle fungera i en annan grupp. Jag kan därför inte hävda att det är möjligt att generalisera utifrån mina resultat. Jag kunde endast dra slutsatser av det jag fann i materialet, ingen allmän generalisering kunde ske, materialet var för litet. Men utifrån det jag kunde se och identifiera hade jag möjlighet att dra försiktiga slutsatser gällande för denna specifika situation. Eftersom enkätundersökningen fick en begränsad respons och screeningen endast genomfördes i tre klasser tidigt i årskurs 5 kan man inte generalisera utifrån den. När svaren från enkätundersökningen analyserades och resultaten ifrån de gjorda intervjuerna tydligt visade i samma riktning kunde vissa försiktiga slutsatser dras.

6.6 Etiska frågor

Det var för mig av största vikt att analysen och sammanställningen av enkätundersökningarna skulle ske anonymt och icke utlämnande för de berörda verksamheterna och eleverna. I de etiska övervägandena ingår att klasser, skolor och pedagoger är informerade om hur, när och varför jag tog del av screeningen och analyserade screenings resultat. Undersökningens syfte och tillvägagångssätt var i stora drag beskrivet för de involverade samt hur resultatet kommer att användas och presenteras (Stukat, 2005). Samtycke från elever och målsmän fanns redan. Detta

genomfördes när screeningen skulle äga rum. Det var också av största vikt att den insamlade informationen endast kom att användas för forskningsändamål.

Vetenskapsrådet har ställt upp fyra olika forskningsetiska principer: informationskravet, som innebär att deltagarna ska informeras om undersökningen och vad deras medverkan består i. De ska också informeras om att deras deltagande är frivilligt och kan avbrytas när som helst. Samtyckeskravet innebär att deltagarna ska lämna sitt samtycke till att delta i undersökningen. Då det gäller personer under femton år kan det vara nödvändigt att även inhämta samtycke från förälder. Konfidentialitetskravet innebär att uppgifter om alla som ingår i undersökningen ska bevaras så att ingen utomstående kan få tillgång till dem. Deltagarna ska inte nämnas vid sina rätta namn eller på ett sådant sätt att utomstående kan identifiera dem. Nyttjandekravet innebär att insamlat material endast får användas i forskningssyfte. (Vetenskapsrådet, 2009)

Jag redogjorde för mina syften med denna studie och intervjuerna har varit frivilliga och självfallet anonyma. Alla personernas namn fingerade jag i form av bokstäver eller siffror, för att skydda personerna som ställde upp på intervjun. Avsikt var att skydda identiteten på de intervjuade, de verksamheter som representeras i kommunens enkäter men framförallt elevernas resultat på screeningen.

7. Resultat

Först redovisas de sammanställda svaren från de två enkätundersökningarna. Rektorernas svar valde jag att skriva samman i tabellform. Därefter följer resultaten från screeningen och min sammanställning av respondenternas svar på mina intervjufrågor.

7.1 Lärarenkäten

Resultat av sammanställning av enkäter för låg- och mellanstadiet. Jag sammanställde svaren som kommit in från de olika verksamheterna. Nio verksamheter svarade utförligt på enkäterna, men det var endast en verksamhet av nio som svarat på enkäten för år 6-9. Den sammanställningen följer efter kartläggningen av ? –5- enkäten.

Fråga 1: *När startar läsningen av ämnet engelska?*

I tre av verksamheterna startar undervisningen redan i förskoleklass, men det finns också skillnader inom skolorna beroende på arbetslagens och spårens inriktningar. I de resterande svaren återfinns tre skolor med start i årskurs 4, någon med en presentation i årskurs 3. Start i årskurs 3 hittas i tre av verksamheterna.

Fråga 2: *Hur gör man i starten, hur fungerar undervisningen?*

I de verksamheter som börjar med engelskundervisningen tidigt återfinns redogörelser för sång, lek, rim och ramsor, allt muntligt inte skriftligt. I år tre börjar man med enstaka fraser och ord, spel och bildbingo. Undervisningen skall vara lustbetonad, utan krav och läxor. I år fyra består undervisningen av ord inom olika teman, man tittar på lätta engelska videor, Big books. Lärarna undersöker elevernas ordförråd, använder och tränar vanliga, användbara fraser och jobbar mer intensivt med böckerna. Läxor att läsa samt glosor. Kraven ökar på rättstavning och uttal. En verksamhet svarar vet ej.

Fråga 3: *Är alla elever med i starten? Om inte varför?*

Här svarade alla ja.

Fråga 4: *Finns engelska på schemat?*

Hälften svarar ja och den andra hälften svarar att det finns först på schemat från år fyra.

Fråga 5: *Vilka förmågor prioriterar du?(Vad tycker du är viktigt att eleverna lär sig?) Vilka förmågor skulle du vilja prioritera?*

Talet: att våga och vilja uttrycka sig och tala på engelska. Få igång pratandet och kunna göra sig förstådd. Kommuniera med andra och sätta ihop meningar. Även att kunna förmedla ett budskap och förstå andras.

Ordförråd: att bygga upp ett ordförråd = kunna förstå. Att läsa, skriva och stava samt grundläggande grammatik.

Här återfinns även kommentarer kring mer resurser till datorer och datorprogram men även en önskan att kunna individualisera mera. Det blir svårt med en grupp på 28 barn.

Fråga 6: *Vad är viktigt att tänka på för att eleverna skall utvecklas bra i ämnet engelska?*

Under denna fråga svarade respondenterna mycket. Det är viktigt att det finns en kontinuitet i lärandet, en utbildad lärare som följer klassen.

Det skall finnas en trygghet i gruppen, alla skall ha en möjlighet att prata och framförallt våga prata. Lärandet skall vara roligt/lustfyllt/stimulerande men även ge tillfällen att möta eleverna på ett individuellt plan och ta tillvara deras kunskaper. Möjlighet att ha mindre grupper, så att alla får tala och att inte för stor vikt läggs vid det skriftliga. Alla elever får möjlighet att lyssna på texter via cd.

Engelskan skall vara schemabunden, ofta (helst varje dag) och regelbunden. Det är viktigt att det finns bra arbetsmaterial, läromedel och extrauppgifter, både individuellt och för hela gruppen.

Multisensoriskt lärande är viktigt – alla sinnen skall tas tillvara, se, höra, säga och göra.

Viktigt att grundläggande moment genomgås och att det finns en röd tråd i grammatiken. Här nämns även möjligheten att koppla lärandet om engelskspråkiga länder till ämnet SO.

Undervisningen skall vara lustfylld, rolig och stimulerande. Servera språket en liten stund varje dag. Alla moment i språket skall gås igenom. De skall lära rätt från början, arbeta flitigt med ämnet och inte slarva med läxläsning. Pedagogerna bör få mer tid till mindre grupper, där individualisering kan ske.

Fråga 7: *I vilken årskurs är det lämpligt att införa Partillemodellen som uppsamlingsstation?*

Alla elever bör starta samtidigt med ämnet om man skall kunna utvärdera dem innan årskurs 5.

Flertalet önskar i årskurs 4, helst en på våren i trean och en på hösten i femman

Det är några pedagoger som är tveksamma till behovet av Partillemodellen och de undrar om modellen behövs överhuvudtaget. De förklarar att det räcker med de nationella proven i årskurs 5. Verksamheterna kan utgå ifrån dessa och ta verklig hand om de elever som inte klarar proven och sätta in resurser och stöd i tid.

Fråga 8: *Vad tycker du den skall innehålla?*

Endast några skrivna förslag. Förslag på att utgå från de nationella proven i ämnet när proven till Partillemodellen görs, med fokus på tal, skrift, hör- och läsförståelse.

Fråga 9: *Åtgärder i Partillemodellen – vad händer sen med de elever som uppvisar svårigheter? Vilka åtgärder skulle kunna sättas in?*

Enskild handledning görs med eleven som är riktad mot elevens svårigheter. Eventuellt att skriva åtgärdsprogram. Mer resurser behövs, extra engelskundervisning till de elever som behöver det.

Förslag på liten undervisningsgrupp.

Fånga upp barnen tidigt innan de hunnit misslyckas eller kommit efter.

Fråga 10: *Finns det redan idag en befintlig modell för uppföljning/åtgärdsinsatser hos er? Om så är fallet, hur är den upplagd?*

Sex av verksamheterna svarar nej på frågan. De som kunde svara berättar om regelbundna klass/elevuppföljningar och möjligheter för eleven att läsa om årskurs 5's engelska, men följa klassen i övriga ämnen.

Fråga 11: *NP – åk5, vilka åtgärder sätts in?*

Några svarar att inga speciella insatser sätts in, eftersom det inte finns några resurser. Det är lärarna själva som får se till, så gott de kan, att ge eleven det stöd den behöver. En verksamhet svarar att extrahjälp sätts in innan de nationella proven om de ser att det behövs, tiden till extrahjälp finns tyvärr inte efter de nationella proven. Därefter sker samtal med högstadiet, för att eleven kanske skall välja svensk/engelska i språkval. En annan verksamhet svarar att enskild handledning med åtgärdsprogram genomförs och en noggrann överlämning till ett annat arbetslag.

Resultat av sammanställningen för en enkät år 6-9. Några av frågorna besvarades inte. Dessa har jag lämnat därhän.

Fråga 1: *Vilka är förväntningarna på eleverna du möter, vilken baskunskap de skall/bör ha med sig?* De skall kunna läsa och förstå engelska och kunna en del grammatik.

Fråga 2: *De förväntningar du har stämmer dessa med dem som lärarna tar upp i de yngre åldrarna?* Bra.

Fråga 3: *Prioriterar vi samma förmågor?* Ja, det upplever jag.

Fråga 8: *Finns koppling mellan engelska och språkvalet?* Ja, det tycker jag. De som inte hade godkänt på NP har valt svensk/engelska istället för modernt språk och är jättenöjda.

Fråga 10: *Vad tycker du den skall innehålla?* Vet ej.

Sammanfattningsvis skiljer sig verksamheterna åtskilligt åt. Spridningen av starten för undervisningen är stor, vissa verksamheter börjar först i årskurs 4 andra i förskoleklass och kompetensen hos pedagogerna skiljer sig åt. Alla respondenterna påpekar vikten av en kontinuitet av engelskan i de yngre åldrarna.

7.2 Rektorsenkäten

Nedan redovisar jag resultaten av sammanställningen från de sex skolornas rektorer i form av en tabell.

Tabell 1

	Skola 1	Skola 2	Skola 3	Skola 4	Skola 5	Skola 6
När sker starten i engelska?	Olika i spåren, några redan i F-klass andra i trean	Årskurs 4 med presentation och mjukstart år 2-3.	I år 3.	År 2-3.	År 4.	År 3.
Hur ser organisationen ut?	Klassläraren sköter lektionerna, två pass i veckan	Schemalagt från år fyra.	Det är klassläraren som är ansvarig, ev. ngn i arbetslaget.	Någon i spåren ansvarar.	Klassläraren.	Klassläraren.
Finns det relevant utbildning hos lärarna?	Inte för alla, hälften har direkt ämnesbehörighet.	Ja.	Ja.	Ser olika ut.	Inte för alla.	Alla har inte högskolepoäng, men jag tycker det räcker med gymnasieengelska plus starkt intresse.
I vilken årskurs är det lämpligt att införa PM som uppsamlingsmodell?	Hösten i femman.	År 6 eller 7.	I år 4.	Vt. i fyran.	År 7.	HT i sjuan.
Vad tycker du den skall innehålla?	Hörförståelse, enkla dialoger, betona inte stavning eller grammatik.	Mätning i att läsa, lyssna och skriva. Åtgärder för dem som inte når målen.	En enklare screening med betoning på förståelse.	Utgå från målen i läroplanen.	Delar ur skolverkets diagnostiska material.	Vet ej.
Åtgärder i PM – vad händer sen med de elever som uppvisar svårigheter?	Uppmärksamma svårigheter, identifiera orsaker.	Riktade uppgifter, enskild handledning och ev. åtgärdsprogram.	Extra stödinsatser liknade de i sv/ma idag.	Ändra undervisningen, användas som planeringsunderlag i år 5.	-	Eleven skall ha mer engelska, mindre av ett annat ämne.
Fortbildning – vad ser du för behov?	Riktade insatser, modern pedagogik	Inget svar.	En fördjupning i hur man jobbar med språk i helheten, dvs. som en del av den andra undervisningen.	Ser olika ut beroende på hur man organiserar undervisningen.	Hur verkar en elevs olika svårigheter, dvs. adekvat stöd.	Vet ej.

Får vi med alla elever från start? Om inte, varför?	Alla elever har en positiv nyfikenhet inför det engelska språket, men entusiasmen dödas ibland av personal som inte förstått hur nybörjare fungerar.	Ja.	Ja.	Ja, om vi anpassar efter möjligheten att kunna hänga med.	Ja.	Förstår inte frågan.
Finns det idag en befintlig modell för uppföljning/åtgärdsinsatser hos er? Om så är fallet, hur är den upplagd?	Ingen egen fast modell.	Inte specifikt för engelskan, men regelbundna klass/elevuppföljningar med insatser efter behov.	Nej.	Spec. ped frågar hur målen ser ut för barnen och åtgärdsprogram upprättas vid behov.	Extra stöd sätts in vid behov. Spec. ped blir inkopplad. Rekommendera de att välja eng/sv vid språkval.	Se nästa svar.
NP – årskurs 5, vilka åtgärder sätts in?	Uppmärksamma s och läraren ger extra stöttning.	Enskild handledning, åtgärdsprogram. Noga uppföljning och överlämning till nytt arbetslag, år 6.	Inte så många hinns med efter NP, då de byter skola. Info lämnas över till mott. skola.	Överlämning inför år 6 blir extra viktig.	Harmonisering och överlämning är viktigt. Strävan att samma pedagog undervisar i år 6.	År fyra, om eleven har svårt att nå målen, fokus på detta i deras IUP. Hjälp kan vara i mindre grupper, speciallärarstöd, förälderstöd.

Sammanfattningsvis kan vissa intressanta tendenser i respondenternas svar utläsas. De flesta rektorerna har bra insikt i den egna verksamheten och de är väl medvetna om styrkor och svagheter i dessa. Av detta framgår även att några av rektorerna hävdar vikten av både adekvat utbildad personal och stödåtgärder i rätt tid. Det finns dock några av respondenterna som skiljer sig från de andra, genom att de inte ser vikten eller behovet av utbildad personal. Det skiljer sig även inom svaren för uppföljning och åtgärdsinsatser, samt starten för engelskundervisningen. Detta kan tolkas som ett tveksamt beslut för kommunens strävan mot kvalitetssäkring.

7.3 Screening

Vid bearbetningen av resultaten från screeningen började jag med Skola A, därefter följde Skola B och Skola C. I varje delmoment räknade jag de elever som inte lyckats få godkänt och sammanställde detta i nedanstående tabell. För varje delmoment fanns en mall för nivåerna för godkänt. Översikten innehåller de underkända resultaten i antal.

Tabell 2**Screening:** Sammanställning av icke godkända elevresultat.

	Skola A	Skola B	Skola C	Nivå för Godkänt
Delmoment 1. Läsförståelse	0	8	2	7 av 8
Delmoment 2. Hörförståelse	0	1	1	7 av 8
Delmoment 3 Skriva	1	7	0	Ordkunskap: 10 av 12 Stavningsförmåga: 8 av 12
Delmoment 4. Läsförståelse	1	8	2	6 av 8
Delmoment 5. Läsförståelse	1	4	1	8 av 12
Delmoment 6. Skriva	0	3	1	Fem meningar
Delmoment 7. Läsa	3	1	1	Läsa 55 av 60 ord/minut
Delmoment 8. Tala .Läraren frågar	3	4	2	5 av 6
Delmoment 9. Fråga. Eleven frågar	1	6	1	3 av 5
Resultat:	10	42	11	

När jag sammanställt resultaten, valde jag att plocka ut dem som hade flest underkända resultat sett på hela screeningen för att närmare ta reda på vad som kunde vara orsak till deras resultat. Detta visar att Skola B skiljer sig från de två övriga. Reliabiliteten för språkprovet antas vara god. Den är utarbetad av professionella pedagoger med många års erfarenheter av provkonstruktioner. Även validiteten kan antas vara god eftersom man har använt sig av alla de viktiga faktorerna, så som lyssna, tala, skriva och läsa.

7.4 Intervjuer

Fråga 1: Hur blev du involverad i Partillemodellen?

Pedagog A blev tillfrågad av sin rektor som i sin tur fått en förfrågan från Barn- och ungdomsförvaltningens ledning.

Pedagog B och C blev tillfrågad av den ansvarige specialpedagogen, för att de behövde en rutinerad lärare från årskurserna 4-6. Pedagog B var till en början lite nervös inför den ökade arbetsbördan, men efter hon närvarat vid några möten, så tyckte hon det verkade jättestimulerande, kul att få göra något annat och hon sa ja till en medverkan i gruppen. Hon blev en av de tre pedagogerna och har varit med i planering och utförande av hela arbetet.

Projektgruppen sökte efter en yngre, en mellanstadielärare och en äldre lärare och de täckte in detta med de tre utvalda samt en specialpedagog. I pedagog C fall ville man ha en verksamhet att jämföra med som inte låg i Partille kommun och de var bara glada att få vara med.

Fråga 2: *Vilken utbildning har du?*

Pedagog A är utbildad 4-9 lärare i sv/en/sv 2, färdig 2000.

Pedagog B är mellanstadielärare, färdig 1972.

Pedagog C är mellanstadielärare, färdig 1981.

Fråga 3: *Har du läst engelska i din utbildning?*

Pedagog A har läst engelska 40 poäng.

Pedagog B har engelskutbildning i sin utbildning. De läste alla ämnen på den tiden.

Pedagog C har läst 40 poäng engelska.

Fråga 4: *Hur länge har du arbetat som pedagog?*

Pedagog A svarar i 10 år. I samma verksamhet som nu.

Pedagog B svarar i 37 år. I samma verksamhet som nu.

Pedagog C svarar i 28 år. Arbetat i olika verksamheter.

Fråga 5: *Vilka förkunskaper har eleverna i engelska enligt dig?*

Pedagog A svarar att i den trean som hon har just nu har eleverna goda förkunskaper. Hon säger att jämfört vad vi kunde själva i den åldern har eleverna jättebra ordförråd och mycket flöde. Hon tror att mycket kommer från tv, film och dataspel.

På denna fråga svarar pedagog B att hon tycker att eleverna har mycket större förkunskaper idag än vad eleverna hade för 10 år sedan när de kommer till hennes engelskundervisning i år tre. Hon tror att det beror på datorn och alla spelen de spelar på engelska. Hon påstår att vi idag använder oss av så många fler engelska ord även i det svenska språket, så varje gång hon får nya elever gör de en inventering tillsammans och där får de reda på hur många engelska ord de redan kan.

Pedagog C tycker eleverna i årskurs 3 har goda kunskaper. De är väl förberedda när de kommer till trean. De är frimodiga, pigga och har stor ordkunskap. De har oftast jobbat med temaarbeten och sånger i ämnet innan.

Fråga 6: *Vilken attityd har eleverna till engelskämnet?*

Pedagog A tycker att de är övervägande positiva, aktiva och engagerade när de kommer till henne i årskurs 3. Men hon påpekar att en del är lite oroliga, speciellt de som är svaga i svenska och de undrar då hur det skall gå med ett helt nytt ämne.

Pedagog C: Eleverna är jättepositiva och tycker ämnet är roligt och det hänger då på henne som pedagog att göra det viktigt så att de tycker undervisningen är rolig, för de har ju svårigheter en del enligt henne. Enligt pedagog C tycker eleverna att det är jättekul och de vill bara ha mer och lära sig mer hela tiden.

Fråga 7: *När börjar ni med engelskundervisningen i er verksamhet?*

Pedagog A svarar att i hennes verksamhet börjar alla schemalagt med engelska i årskurs 3. I år F-2 är det inget bestämt på skolan när engelskundervisningen skall börja. Det varierar från klass till klass och lärare till lärare. Förr låg början i år 1-2, men på grund av resursbrist, lades fokus på svenska och matematik istället. Många tyckte nog att det var svårt med nivån i engelska.

I pedagog Bs verksamhet börjar eleverna schemalagt med engelska i år tre. Men det skiljer sig stort inom kommunen, fortsätter hon, men även i hennes verksamhet finns det skillnader. En del arbetslag börjar redan i förskoleklass, andra mellan årskurs 1 och 3. Men det finns ingen gemensam policy i kommunen som skolorna följer. Det stora problemet tror hon ligger i andelen behöriga lärare i F och lågstadielklass, där de flesta inte har behörighet i ämnet engelska. Det är där problemet ligger, för då måste de ju få en utbildning. Man vill ju inte att det bestäms att alla

skall ha engelska från förskoleklass och pedagogerna där blir jättenegativa och detta får en påverkan på ämnet, det vill man ju inte.

Hos pedagog C börjas det redan i förskoleklassen, men ämnet finns på schemat från år 3. Detta kan variera med vilken lärare de har haft i de yngre skolåren, hur mycket de kan och inte. Byte mellan klasser och lärare förekommer, både i schemamässigt syfte och av intresse från pedagogerna. I år 3 arbetar de inte med engelskböcker utan det är på en lite enklare nivå, ibland med en mindre läxa. Från år 4 följer de en bok.

Fråga 8: *Hur tog föräldrarna emot informationen om Partillemodellen och screeningen?*

I pedagog A's verksamhet berättades inget om denna första testomgång, för att det vara ju bara en provomgång. De gjorde ingen jätteaffär av det. Föräldrarna till de elever som hade svagare resultat, informerades naturligtvis. Föräldrarna till de 3 elever med svagare resultat var mycket positiva till screeningen. Nu när Partillemodellen drar igång i engelska, så berättas det naturligtvis för alla inblandade.

Pedagog B: Denna screening var inga problem, alla tyckte det lät intressant och givande. Nu när den stora omgången skall dra igång med alla årskurs 4 i kommunen har de inte gått ut med någon specifik information, bara den som klassföreståndarna gått ut med. Alla de berörda eleverna har ju redan gjort detta i båda svenska och matematik, så det är inget nytt för dem.

Pedagog C svarar att det var inga problem alls. De gjorde inte en så stor affär av det, denna första testomgång.

Fråga 9: *Vad tyckte du om genomförandet av screeningen?*

Pedagog A tyckte det var bra och positivt. Jättelätt, svarar pedagog B. Vi som gjorde den och sammanställde den finns ju ute i verksamheten. Vi vet precis vad vi kan kräva av barnen och på vilket sätt vi kan utföra det. Framförallt att det var lustbetonat. Lätträttad och eleverna uppskattade den. Pedagog C tyckte att det flöt på bra, det var inte tidskrävande alls.

Fråga 10: *Vad tyckte eleverna om screeningen?*

Enligt pedagog A var eleverna positiva, tyckte det var kul och allt flöt på. De var ju som alltid olika snabba så andra uppgifter fanns att göra.

Pedagog B svarar: Jättekul! Det gick fort och de kände att de kunde! Det är ju det som är meningen med PM, vitsen är ju att alla skall klara det! Det är ju vårt mål! Samtidigt ser vi ju att det är några som faller igenom. De är ju de som behöver hjälp och det är även därför ingen skall få någon hjälp alls under provet, för då faller ju hela syftet.

Pedagog C svarade att screeningen mottogs med spänning och det fanns ingen oro ifrån eleverna. De tyckte det var roligt och kul att få visa vad de kunde!

Fråga 11: *Var det något bortfall?*

Hos pedagog A var det en pojke som inte gjorde screeningen, på grund av semesterresa och de beslutade att inte göra screeningen i efterhand med honom.

Inget bortfall hos pedagog B eller pedagog C.

Fråga 12: *Hur upplevde du rättningen och bedömningen av arbetet?*

Pedagog A svarade att rättningen var inga problem, ej tidskrävande, gick snabbt och lätt.

Bedömningen tog lite längre tid. De 3 personer i projektgruppen, där hon var med, satte sig ner med alla proven tillsammans och försökte komma fram till vettiga krav för godkänt.

Pedagog B inte belastande, det tar ca en timma. Och nu har vi gjort ett protokoll och även en resultatblankett som samtliga pedagoger skall använda. Så arbetsbördan blir så liten som möjligt. Gruppen tog fram riktlinjerna för bedömningsmallen. Vi får se hur det blir på den stora

screeningen som kommer snart. Vi kommer säkert få gå in och revidera vissa saker igen, men det är bara positivt, när alla hjälps åt. Det kan ju inte vara klart med en gång. I pedagog C:s fall, rättades testet av specialpedagogen.

Fråga 13: *Hur ser du på provresultaten?*

Pedagog A: I hennes grupp hade eleverna haft en och samma engagerade engelsklärare i tre år. Vi fick ett bevis på den vi misstänkte inte skulle klara screeningen. Denna flicka har nu redan hjälp och stöttning. Pedagog B: Det var precis som jag hade förväntat mig och det kändes så skönt. Jag många i min grupp med utländsk härkomst och det var intressant att se en elev i gruppen som jag fick upp ögonen för. Eleven är väldigt flitig och ambitiös, men föll igenom på screeningen som hon inte kunde läsa på till och detta gav mig väldigt mycket som pedagog. Det gav mig jättebra information om eleverna och var jag skall lägga in min stöt för att kunna hjälpa på bästa möjliga sätt. Pedagog C: inga stora överraskningar. En duktig grupp med svenska barn. Men vi fick upp ögonen för ett barn, som vi nog trodde kunde mycket mer, men som nu fått lite extra hjälp med både svenska och engelska.

Fråga 14: *Var resultaten som du hade förväntat dig?*

Pedagog A: Hon tycker kanske inte att denna grupp var så representativ, den var från början väldigt duktig i just engelska, p.gr. av läraren de haft. Det var en flicka som har svårigheter. Ja, sa pedagog B och pedagog C tyckte att några resultat var lite förvånande.

Fråga 15: *Vad bedömer du är orsaken till att några elever inte nådde målen?*

Pedagog A säger att när det gäller den flicka som inte klarade sig beror det på utredda läs- och skrivsvårigheter. Svagpresterande i fler ämnen och har svårt med ordförrådet. En pojke som låg under godkänd-nivån, han påverkas av dagsformen. En dålig dag för honom.

Pedagog B säger att det förmodligen beror på att det finns många i hennes grupp som har engelska som sitt tredje språk. Svenska två-undervisningen har inte fungerat som den bör göra. De har inte fått den hjälp de behöver i svenskan först och främst. Ordförrådet fattas för dem. Det blir en tredje börda för dem. Svenska två skall varje barn i behov få! Och det har inte fungerat i min verksamhet. Pedagog C säger att det var bra att få upp ögonen för dessa. En flicka har redan extra specialundervisning i engelska med läs- och skrivträning. En pojke har svårigheter när han skall skriva och han har nu fått extra stöd efter screeningen. En pojke har medicinska orsaker som verksamheten hela tiden försöker hjälpa honom med. Men mest intressant var en pojke som är tvåspråkig och vi trodde nog att han behärskade båda språken, men så var inte fallet. Det verkar vara en allmän språksvårighet, kanske även har lite att göra med uppmärksamheten.

Fråga 16: *Vad tror du är lämpliga åtgärder för de elever som inte nådde målen?*

Pedagog A: jag skulle vilja arbeta i mindre grupper med eleverna, speciellt i engelskan. Det är inte så lätt att alla kommer till tals eller vågar prata med 28-29 elever i varje grupp. Det funkar inte så bra! Extra stöd för de elever som faller igenom är ju ett måste. Det finns ju så många bra dataprogram och annat anpassat material som kan hjälpa jättemycket, även bara att få sitta i klassen och jobba med detta. Men att kunna få sitta och prata i liten grupp vore bra.

Pedagog B: Svenska två, de måste ju få rimlig chans att klara ord på svenska först innan de ger sig i kast med ett tredje språk. Sen har det fått upp ögonen även för mig, jag har fått nya inslag och idéer på hur min undervisning skall bli bättre. Men även kanske extra engelska för just de barnen som inte nådde godkändgränsen på screeningen.

Pedagog C berättar om en mer styrd planering för dessa barn och åtgärdsprogram.

Fråga 17: *Finns det någon fast åtgärdsplan i din verksamhet, för de elever som inte nådde målen?*

Nej, det finns inte i pedagog A's verksamhet för engelskan. De skriver ett åtgärdsprogram och sen händer det ingenting efter det! Det är bara ett dokument, men det finns ingen handling!

Nej, det finns det inte enligt pedagog B. Det är hela tiden nödlösningar. Den elev som hade mest problem med screeningen, fick hon kämpa med och tjata för att den skulle få hjälp. Finns ingen gemensam policy inte heller efter de nationella proven i årskurs 5. De har ju rätt till att få hjälp, de ska få hjälp! Vitsen med PM är ju att vi kan fånga upp dem redan nu, så att de i femman skall klara proven. Ett resursteam skall kunna lägga ner tid och kraft på dem redan från början, inte när det redan är för sent eller att verksamheten löser den berörda pedagogen i fråga som då kan sätta sig och hjälpa de elever i svårigheter. Viktigt med hjälp i rätt tid, när sen de eleverna blir äldre så skiter de i allt.

Nej det finns det inte enligt pedagog C. Det lämnas över till pedagogerna.

Fråga 18: *Fri kommentar*

Pedagog A: Strategin med PM är ju att få upp ögonen för dem som har det svårt och att stöttning skall sättas in i rätt tid. Jag är mycket intresserad och nyfiken på vad som kommer att hända nu!

Vad kommer screeningen att leda till?! Vad kommer kommunledningen att göra nu när vi har gjort hela förarbetet för att alla kommer att nå målen i år 5 och år 9. Jag tror att det måste finnas mer resurser, så att inte allt bara rinner ut i sanden. Annars var ju det hela meningslöst!

Pedagog B: Jättekul och jag har lärt mig jättemycket personligen. Och få dem att gilla ämnet. De tänker sen inte på att det blir mer krav i undervisningen. Testerna följer ramen bra för de nationella riktlinjerna. Bra att engelskan nu äntligen kommit med, det har tagit tid. Vi måste få upp ögonen för ämnet i sig, engelskan kommer mer och mer. Screeningen bra i årskurs 4 och då är det verkligen relevant att hjälpen finns efter genomförd screening! Annars är det ju meningslöst. Känns som om vi är ett steg efter, sätt in resurser på de små barnen. Man ser ju redan från början vilka som behöver stöttning. Svensk/engelska är viktig, ingen slasktratt. Det skall finnas stöd hela vägen, i årskurs 9 är det kört. En idé är att köra igenom en årskurs med all tänkbar stöttning och stöd, sen vidareutveckla den. Vi ligger ju hela tiden steget efter.

Hoppas nu det kommer gå bra i den första, stora screeningen. Några av lärarna var nog lite nervösa att de inte hunnit gå igenom allt med sina elever, men det spelar ju mindre roll. En del av dem känner sig nog också lite stressade över sin obehörighet i ämnet. Men även en hjälp för dem att veta vad de skall lägga sin tyngdpunkt på. Kan ju bli en positiv effekt istället, med samtal och en ahaupplevelse. Alla kanske kan få en liten utbildning i engelska.

Det viktigaste vi kommer att ta upp nu med PM är vad vi gör med de elever som inte klarade screeningen, det får inte bara bli ett konstaterande att de inte klarade det. Åtgärder måste jobbas fram. Sen kommer frågan om när engelskundervisningen och PM skall genomföras. Och sist men inte minst finns det behöriga lärare i ämnet? Eftersom det ser så olika ut i kommunen måste säkert en gemensam policy komma fram.

Pedagog C svarar att de gärna vill vara med i fortsättningen också med Partillemodellen. Det har varit mycket positivt och bra! Hoppas att de kan få vara det, även om de inte ligger i Partille kommun. Hon tyckte också att screeningen kunde höra mer ihop, med en röd tråd genom testet.

De intervjuade pedagogerna är alla utbildade engelsklärare och involverade i Partillemodellen i engelska, vilket ger mycket positivt utslag när det kommer till frågorna rörande modellen. Ingen generalisering kan göras till andra kommuner, men utifrån svaren kan vissa försiktiga slutsatser med den aktuella verksamheten dras. Respondenterna kan mycket om engelskundervisningen i den egna verksamheten och de har många idéer och lösningar som säkert bidrar till en positiv

utveckling av engelskämnet i kommunen. De påvisar vikten av rätt stöd i rätt tid, det måste finnas handling bakom dokumentation och åtgärdsprogram och verksamheterna skall inte ligga steget efter utan före.

8. Diskussion

Syftet med mitt uppdrag och min undersökning var att sammanställa enkätsvaren för att få en övergripande bild av engelskundervisningen i Partille kommun. Därefter analyserade jag resultaten från screeningen, med förhoppningen att kunna finna orsaker till elevers underkända test men även attityder till engelskämnet med hjälp av en kvalitativ intervjuundersökning med de berörda pedagogerna. För att lättare kunna åskådliggöra min diskussion använder jag mig av de rubriker jag använt i resultatdelen.

8.1 Enkät

Utifrån den dåliga svarsfrekvensen på de två enkäterna kan ingen generalisering göras. Jag tycker dock att några försiktiga slutsatser som dock endast gäller det här aktuella materialet, kan dras. Några av svaren indikerar åt samma håll och några skiljer sig avsevärt från mängden. Påfallande är det mycket olika attityderna hos rektorerna i kommunen. Rektorn på skola 1 svarar att det inte finns en direkt ämnesbehörighet hos hälften av pedagogerna, andra svarar att det finns och rektorn från skola 6 tycker att det räcker med ett starkt intresse och gymnasiebehörighet i engelska för att få undervisa. Under frågan om fortbildningsbehov svarar rektorn vid skola 1 att riktade insatser och modern pedagogik är att föredra och skola 3 betonar vikten av hur man jobbar med språk som en helhet. Skola 2 svarar inget alls och skola 6 vet inte.

Norberg och Nordlund (2006) skriver i sin debattartikel att elevernas otillräckliga kunskaper i språk naturligtvis hänger samman med den otillräckliga undervisningen många av dem får i ämnet och med motsägelsen mellan att vi ställer krav på deras prestationer och kunskaper medan specifika krav på dem som undervisar saknas i dagens Sverige. Utbildningsdepartementet har dock lagt fram önskemål om lärarbehörighet i engelskämnet i den nya statliga utredningen *"En hållbar lärarutbildning"* (2008b) för de blivande pedagoger som kommer undervisa i de yngre åldrarna. På så sätt skulle man ge både eleverna och de lärare som redan finns i verksamheten bättre förutsättningar. Det framkommer också i analysen av enkätsvaren från lärarna är att man betonar vikten av kunniga och utbildade pedagoger i engelska. Svartvik (2001) talar om vikten av lärarkompetensen och om att stora krav skall ställas på undervisningen i engelska. Det blir omöjligt för eleverna att få den start de förtjänar om inte pedagogerna ser vikten av och kan fånga upp intresset för själva ämnet (ibid). Skillnaderna verksamheterna emellan blir avgörande och markant.

I enkätsvaren från lärarna och rektorerna märks att starten av engelskundervisningen skiljer sig markant både inom och mellan skolorna, alltifrån förskoleklass till årskurs 4. Den schemalagda undervisningen i ämnet är också spridd över två olika årskurser, 3 och 4. Det borde bli lättare för alla parter om starten i engelska sker samtidigt och alla elever får samma möjligheter att klara både Partillemodellen och de nationella proven i ämnet med samma förutsättningar. Det ges nu olika förutsättningar för eleverna inom Partille kommun för att kunna nå kunskapsmålen i ämnet. Ett delmål med Partillemodellen är en tidig uppsamling av information så att stödet blir adekvat och riktat. Ett införande av Partillemodellen i engelska är ett faktum, den första är redan genomförd, och den bör ligga i årskurs 4 med goda möjligheter att sätta in rätt stöd i rätt tid. Många av lärarna kommer med konkreta och rimliga förslag till åtgärder för de elever som inte lyckats nå ända fram till nivån för godkänt på screeningen. Några föreslår att alla elever i kommunen skall börja samtidigt med ämnet, andra skriver att mer resurser behövs, extra

engelskundervisning och vikten av att fånga eleverna innan de misslyckats betonas. På frågan om det idag finns en metod för uppföljning av elever som är i behov av stöd svarar de flesta nej. Hälften av rektorerna svarar att det idag inte finns någon modell för hur, när och vilket stöd som skall sättas in. De andra svarar att det inte finns något specifikt just för engelskan utan åtgärderna ser ut som vanligt, med åtgärdsprogram och extra stöttning där behovet finns. På skola 4 frågar specialpedagogen hur målen för eleverna nås och ser till att åtgärdsprogram upprättas vid behov. Rektorn vid skola 2 svarar att det inte finns specifikt för engelskan, men uppföljningar i klassen sätts in efter behov. Detta bekräftar revisionsrapportens resultat (Öhrlings, 2008) att det finns en alltför stor spridning av det specialpedagogiska stödet inom kommunen och förslaget att säkerställa likvärdiga förutsättningar för kommunens alla elever kan därför ses som ett steg i rätt riktning (ibid.).

8.2 Screening

Screeningen innefattar de delar som är rekommenderade från Skolverket. I Skolverkets kursplaner (2000) betonas i uppnåendemålen för slutet av skolår fem bl.a. att eleverna skall kunna genomföra korta, enkla muntliga och skriftliga uppgifter och kunna delta i enkla samtal om vardagliga ämnen. Enligt utsagor från de intervjuade pedagogerna uppskattades screeningen av eleverna och de flesta klarade uppgiften på ett tillfredsställande sätt. De tre berörda pedagogerna tyckte inte att bedömningen av testet gav någon större arbetsbörda eller var tidskrävande. Ett av målen för projektgruppen i engelska var att inte arbetsbördan skulle bli för stor. Delmoment 4 var det där störst antal elever inte nådde upp till godkänd nivå. Denna del, som innehåller 8 meningar, där eleverna skall illustrera en bild efter att ha läst instruktionerna har nu reviderats. Några av instruktionerna var otydliga. De tänkbara orsakerna till icke godkända resultat återkommer jag till i analysen av intervjuerna.

8.3 Intervjuer

Min egen förförståelse och tolkning blir en del av analysen av intervjuerna. I de tre genomförda intervjuerna var kunskapen om och omkring engelskan som ämne i grundskolan stor. De som var med och genomförde den första screeningen i de tre grupperna alla var utbildade engelsklärare. För att höja reliabiliteten hade ett mer slumpmässigt urval varit en möjlighet, liksom hänsyn till respondenternas bakgrund och kön. Detta hade kunnat utvecklas och spelat en större roll i undersökningen. Men jag var begränsad i min urvalsgrupp, eftersom förarbetet redan fanns och jag har inte kunnat påverka detta. Dock skall det sägas att mina respondenters svar stämmer överens med tidigare forskning kring hur engelskundervisningen ser ut i många av Sveriges grundskolor och hur det specialpedagogiska stödet för de barn som inte klarar de nationella proven i år fem är fördelat. Utbildningsdepartementen (2008b) skriver att i många skolor i Sverige idag förläggs starten på engelskundervisningen till årskurs 3 och det är nödvändigt att engelska ingår i utbildningen för lärare även för grundskolans tidigare år. Lindgren (Umeå kommun, 2008) menar dock att *"Eftersom de allra flesta skolor börjar med engelska redan i årskurs 1 är det rimligt att också de lärarna har läst språket under sin lärarutbildning"* (Umeå kommun, 2008).

Jag kunde inte endast från testerna komma fram till orsakerna till vissa elevers sämre resultat. Men det var tydligt att det endast var vissa elever som hade underkänt på delmomenten. De flesta klarade sig.

9. Slutsatser och egna reflektioner

Här redovisar jag de slutsatser som jag vill framhäva och belysa. Detta är de delar av uppsatsen som framkommit under arbetets gång, som jag anser viktiga för det fortsatta arbetet med kvalitetssäkring inom Partille kommun.

9.1 Stora skillnader i engelskundervisningen

Utbildningsdepartementen (2008b) skriver att i många skolor i Sverige idag förläggs starten på engelskundervisningen till årskurs 3 och det är nödvändigt att engelska ingår i utbildningen för lärare även för grundskolans tidigare år. Lindgren (Umeå kommun, 2008) menar dock att *”Eftersom de allra flesta skolor börjar med engelska redan i årskurs 1 är det rimligt att också de lärarna har läst språket under sin lärarutbildning”* (Umeå kommun, 2008). Detta visar på en stor spridning i landet när det kommer till starten av engelskundervisningen och detta återspeglar sig även i Partille kommun.

Av de resultat som framkommit i studien kan man se att det finns stora skillnader i engelskundervisningen för de yngre barnen i kommunens verksamheter. Det har inte funnits någon gemensam policy eller några riktlinjer för verksamheterna att följa, varken på nationell eller intern nivå. Därför har varje enskild verksamhet har arbetat fram egna riktlinjer som passar just dem. Dessutom varierar kompetensen hos pedagogerna och åtskilliga är obehöriga. Detta framkommer i enkätsvaren från rektorerna, där det även medges att betydelsen och vikten av en utbildad pedagog i ämnet engelska inte alltid är prioriterat. I Partille kommun borde det kanske i större utsträckning finnas en intern utbildning i engelska, eller inom ramen för lärarlyftet. Genom ett kvalitetssäkringssystem som Partillemodellen söker kommunen emellertid skapa underlag för att förbättra situationen och på så sätt kunna ge alla barn samma förutsättningar att nå målen i ämnet engelska, vilket på sikt kommer leda till konkreta åtgärder.

9.2 Orsaker till och åtgärdande av icke godkänt resultat

Ett av målen för projektgruppen var att konstruera screeningen med fokus på elevernas styrkor, med målet att tidigt kunna kvalitetssäkra barns grundläggande färdigheter i de tre basämnena (Partille kommun, 2007. s. 1). De flesta av eleverna som genomförde screeningen klarade ett godkänt resultat. Enligt de tre pedagogerna är orsakerna till några av elevernas underkända resultat förväntade. I delmoment fyra fanns de flesta underkända resultaten, en orsak till detta var enligt pedagogerna tvetydiga bilder i testet, som skulle tolkas.

Pedagog A svarade, att den flicka i hennes grupp som inte lyckades fullt ut på screeningen har utredda läs- och skrivsvårigheter. Hon har i dagsläget extra hjälp och stöttning. Pedagog B lade märke till en elev som nu fått extra stöttning och detta är enligt henne precis den effekt hon ville få av Partillemodellen, men hon tycker även att det är skönt att få bekräftelse på det som hon som klassföreståndare redan anat. Hon nämner också att det finns många barn i hennes klass som har rätt till svenska två och inte har fått detta. Det är då självklart enligt henne, att dessa elever får svårigheter att klara både en screening i engelska och de stundande nationella proven i ämnet. I grundskoleförordningen kapitel 5 föreskrivs att särskilt stöd skall ges till de elever som har svårigheter i skolarbetet och det är rektorns ansvar att se till att åtgärdsprogram utarbetas, utifrån varje elevs individuella behov, samt uppföljning där åtgärderna skall utvärderas (SFS, 1994). Det påpekas i enkätsvaren från rektorerna att resurserna ”inte riktigt räcker till”. Pedagog C nämner en pojke som verksamheten fick upp ögonen för där screeningen avslöjade hans svårigheter med både svenskan och engelska, trots hans tvåspråkighet.

Pedagogerna menar att de anade redan innan screeningen vilka av eleverna som skulle få svårigheter med uppgiften och de flesta av eleverna har någon medicinsk förklaring till svårigheterna i ämnet engelska. Dessa har i dagsläget fått adekvat stöttning och hjälp, enligt pedagogerna. Det finns dock några punkter jag vill framhäva, som möjligen kan leda till fler godkända resultat för de elever som inte har dokumenterade medicinska besvär. De återkommande önskemålen från pedagogerna är stödåtgärder, kontinuitet, uppföljning, stöttning och gruppstorlekar. Det framkommer i min undersökning att det specialpedagogiska stödet är ojämn fördelat inom verksamheterna och detta borde kommunen kunna styra upp på ett mer effektivt sätt tillsammans med en genomtänkt uppföljning. Lärartäthet och gruppstorlekar är två grundläggande moment som kan te sig viktiga i visionen om alla elevers behörighet till gymnasiet.

9.3 Förutsättningar och lämpliga åtgärder för engelskämnet

Vygotsky (1978) hävdade att modersmålet och andraspråket har en nära relation till varandra och denna ömsesidiga påverkan leder till förmågan att kunna tillägna sig flera språk. I den genomgångna litteraturen finner jag många som förespråkar en gemensam start av engelskämnet i skolan. Det rekommenderas i Lpo 94, av Svartvik (1999) och Lindgren (Umeå kommun, 2008) bland andra och de menar att en lekfull start ger eleverna en positiv inställning och attityd till ämnet, andra kulturer och nya språk. Enligt min uppfattning borde starten för engelskundervisningen till årskurs 4 bör ses över. En gemensam policy för kommunen borde underlätta engelskundervisningen i alla de berörda verksamheterna, där en gemensam start för engelska beslutas och ämnet schemaläggs dagligen för kontinuitet. Ellie-studien (Umeå kommun, 2008) visar att 7-8 åringar är väldigt mottagliga och motiverade för att lära sig engelska och de är mycket medvetna om sin språkkompetens. Lämpligt vore att införa en gemensam start för engelskundervisningen för alla elever i kommunen och i största möjliga mån anställa utbildade lärare i engelska. Det föreligger även mycket intresse och kunskap hos eleverna i ämnet engelska, där verksamheterna och pedagogerna har en bra och intressant grund att bygga vidare på. Jag är dock medveten om att det finns många pedagoger ute i verksamheterna som inte har en adekvat utbildning i ämnet men med kompetensutveckling kan säkert nivån höjas avsevärt. De flesta av verksamheterna arbetar i arbetslag, där pedagoger kan hjälpas åt att hitta den mest lämpade för undervisningen bör hittas.

För att summera saknas det även i några av verksamheterna fasta rutiner kring den extra hjälp och stöttning som elever i behov av särskilt stöd har rätt till. Verksamheterna försöker i möjlig mån stötta och hjälpa de elever som är i behov av stöd, men det hjälper inte bara att dokumentera allt i åtgärdsprogram och liknande. Pedagog A beskriver situationen i sin verksamhet som ett dokumenterande men det finns ingen handling, och pedagog B anser att allt handlar om påstridighet från pedagogerna själva och nödlösningar men ingen långsiktig planering.

I revisionsrapporten (Öhrlings, 2008) beskrivs att variationen är stor skolorna emellan, vilket enligt rapporten indikerar att inte alla skolor har likvärdiga förutsättningar i form av de resurser och den kompetens som kommunen eftersträvar. Inför förslaget om att kunna säkerställa likvärdiga förutsättningar för kommunens alla elever, behöver beslutsfattande på alla nivåer ha tillgång till en samlad information och analys av resultaten. Ett steg på vägen för kommunen är Partillemodellen som ett led i den fortsatta utvecklingen för alla elevers rätt till stöd i sin utveckling mot kunskapsmålen. Men det är av största vikt att Partillemodellen inte bara blir en ytterligare dokumentation utan handfasta handlingsplaner, konkreta mål och riktade åtgärder, för de elever som är i behov av hjälp.

10. Fortsatt forskning

Kvalitetssäkringssystemet i engelska i Partille kommun fortsätter och det finns nu ytterligare 450 elever som genomgått den framarbetade screeningen. Det vore mycket intressant att följa denna stora grupp på dess väg mot kunskapsmålen i ämnet. I arbetsgruppens för Partillemodellen i engelska fortsatta uppdrag finns bland annat följande tankar: Man skall utforma en modell i engelska som, på liknade sätt som de andra två Partillemodellerna, både stödjer barns utveckling och ger ett sätt att mäta och följa upp barns kunskapsutveckling. Det tyder fortsatt att man skall anpassa modellen med utgångspunkt från likabehandlings- och mångfaldsperspektivet samt stödja implementering och kompetensutveckling.

Man skall även initiera ett engelsknätverk för utbildning, informationsspridning och erfarenhetsutbyte (Partille kommun, 2008a). Arbetet med Partillemodellen fortsätter och det skall bli intressant att följa utvecklingen av den tänkta kvalitetssäkringen, speciellt nu när det är krav på nationella prov i svenska och matematik i år tre (Skolverket, 2009c). En möjlighet till fortsatt forskning inom Partille kommun och den framtagna modellen i basämnena, vore att följa elevernas kommande resultat på de nationella proven och se hur de står sig i ett nationellt perspektiv, speciellt de elever som inte riktigt nådde fram till den godkändnivå som Partillemodellen satt upp. En annan tanke är att följa det framtida arbetet med det allmänna kvalitetssäkringssystemet som kommunen arbetar med, se vart det leder till och om några nya tankar och idéer dyker upp. Speciellt intressant vore det att följa det specialpedagogiska stödet kommer fördelas och hur kommunens fortsatta arbete med att få en jämnare fördelning på kommunens alla grundskolor.

11. Slutreflektion

Det har varit mycket intressant att få ta del av Partillemodellen i dess helhet och få följa arbetet med engelska på nära håll. Det finns många goda, framtidsinriktade tankar i Partille kommun när det gäller arbete med de elever som är i behov av särskilt stöd. Det är ett mycket tidskrävande arbete att få fram ett bra och hållbart kvalitetssäkringssystem för alla elever i kommunen och det är en fördel att kommunen inte är rädd att se sina brister och vågar ta tag i och lyfta fram dessa för diskussion. Jag arbetar själv inom kommunen och vet vilket arbete varje enskild verksamhet lägger ner på eleverna och därför tror jag att just gemensamma riktlinjer kan stödja det dagliga arbetet på skolorna. Bara att bristerna uppmärksammas och diskuteras, med förhoppning om förändring och resultat.

Med tanke på undersökningens resultat vore en mer samordnad engelskundervisning ett steg i rätt riktning liksom kompetensutveckling för de som arbetar med dem yngre eleverna. Jag avslutar med ett citat från Kerstin Sundin (2001):

Världen krymper genom massmediers information, ökade kommunikationsmöjligheter och resande. Svenskar behöver ett världsspråk som engelskan. För att ge elever så goda kunskaper och färdigheter som möjligt måste vi få välutbildade lärare i engelska, lärare som kan skapa goda inlärningsmiljöer, intressera och stimulera eleverna medan de är öppna för och nyfikna på ett främmande språk. Kunniga och duktiga lärare i engelska också för de små barnen så att dessas behov kan mötas på ett kvalificerat och bra sätt är viktig. Eftergymnasiala ämnesstudier såväl som främmandespråksmetodik- och didaktikbehövs för alla som ska lägga grunden i detta angelägna ämne.

Referenslista

Alveson, M. & Sköldberg, K. (2008). *Tolkning och reflektion. Vetenskapsfilosofi och kvalitativ metod*. Lund: Studentlitteratur.

Apelgren, B-M. & Oscarson, M. (2003). *Nationella utvärderingen av grundskolan 2003. NU-03*. Göteborg: Göteborgs universitet, Institutionen för pedagogik.

Council of Europe. (2001). *Common European Framework of Reference for languages: learning, teaching, assessment*. Cambridge: Cambridge University Press.

Eriksson, R & Tholin, J. (2003). *Engelska för livet. Lärarens och elevens medvetenhet om språkinläring*. Stockholm: Almqvist & Wiksell.

Gilje, N. & Grimen, H. (1992). *Samhällsvetenskapernas förutsättningar*. Göteborg: Bokförlaget Daidalos AB.

Imsen, G. (2000). *Elevens värld. Introduktion till pedagogisk psykologi*. Lund: Studentlitteratur.

Kvale, S. (1997). *Den kvalitativa forskningsintervjun*. Lund: Studentlitteratur.

Lgr 62, *Läroplan för grundskolan 1962*. Allmän del. Kungliga Skolöverstyrelsens skriftserie 60. Stockholm: SÖ-förlaget.

Lundahl, B. (2009). *Engelsk språkdidaktik. Texter, kommunikation, språkutveckling*. Lund: Studentlitteratur.

Malmberg, P. (2000). *De moderna språken i grundskolan och gymnasieskolan från 1960 och framåt*. Dnr 99:610. Skolverket, historik. Hämtat 16 mars 2009, från http://www.skolverket.se/content/1/c6/01/22/32/115632_historik.pdf

Mitchell, R & Myles, F. (1998). *Second Language Learning Theories*. London: Arnold.

Nilholm, C. (2007). *Perspektiv på specialpedagogik*. Malmö: Studentlitteratur.

Norberg, C & Nordlund, M. (2006). *Frågan om alla kan engelska*. Debatt. I: SULF, Sveriges Universitetslärarförbund. Hämtat 2 maj 2009, från <http://www.sulf.se/templates/CopyrightPage.aspx?id=4784>

Nässtrand, E. (1987). *Språkläraren och språkinlärningsforskningen*. Rapport från Institutionen för klass- och ämneslärarutbildning. Umeå Universitet.

Partille kommun, Barn- och utbildningsförvaltningen (2007). *Utarbeta ett kvalitetssäkringssystem i engelska - Partillemodellen i engelska*. Uppdragshandling 2007-06-01.

Partille kommun. Barn- och utbildningsförvaltningen (2008a). *Partillemodellerna i svenska, matematik och engelska. 2008-2010*.

Partille kommun. Barn - och utbildningsnämnden (2008b). *Kvalitetsredovisning för 2008*. Missiv,

2009-02-03. Årets resultat del 1 av 3. Diarienummer BUN/2008:77.

Partille kommun. Barn - och utbildningsnämnden (2008c). *Beslut § 7. Uppföljning av engelska i skolår 5*. Protokollsutdrag 2009-04-02.

Partille modellen – Engelska. *En sammanställning av enkätundersökning*. 2008 –01-18.

Partille kommun (2009). *Skolplan*. Barn – och utbildningsnämnden. Finns att hämta på <http://www.partille.se/upload/Barn%20&%20utbildning/pdf/Skolplan%202009%20för%20webb.pdf>

Patel, Runa & Davidson, Bo (2003). *Forskningsmetodikens grunder*. Lund: Studentlitteratur.

Skolverket.(1998). *Ämnesprov i svenska, engelska och matematik för skolår 5 vårterminen 1998*. En redovisning av elevresultat och svar på frågeformulär. Hämtat 3 maj 2009, från http://skolnet.skolverket.se/polopoly/nationella_prov/amnesprovak5_98.pdf

Skolverket. (2000). *Kursplaner och betygskriterier, 2000 – 2:a reviderade upplagan 2008*. Grundskolan. Stockholm: Skolverket.

Skolverket. (2004a). *Det nationella provsystemet i den målstyrda skolan. Omfattning, användning och dilemman*. Stockholm: Skolverket.

Skolverket. (2004b). *Prövostenar i praktiken. Grundskolans nationella provsystem i ljuset av användarens synpunkter*. Stockholm: Skolverket.

Skolverket. (2005). *Nationella prov – frågor och svar*. Stockholm: Skolverket.

Skolverket. (2008). *Ämnesproven 2008 i grundskolan årskurs 5. En resultatredovisning*. Stockholm: Skolverket

Skolverket. (2009a). *Engelska – en samtalsguide om kunskap, arbetssätt och bedömning*. Stockholm: Skolverket.

Skolverket. (2009b). *Europeisk språkportfolio, ESP*. Hämtat 14 april 2009, från <http://www.skolverket.se/sb/d/2164/a/12213>

Skolverket. (2009c). *Ämnesproven i årskurs 3*. Hämtat 7 juni 2009, från <http://www.skolverkte.se/sb/d/1945>

Stukat, S. (2005). *Att skriva examensarbete inom utbildningsvetenskap*. Lund: Studentlitteratur.

Sundin, K. (2001). *Nybörjarundervisning i språk för barn mellan sju och tio år*. I *Språkboken. En antologi om språkundervisning och språkinläring*, (152-160). Stockholm: Skolverket.

Språkfakta. (2009). *Språk i världen*. Hämtat 21 april 2009, från <http://www.ling.gu.se/projekt/sprakfrageladan/svenska/sprakfakta/facts.html>

Svartvik, J. (1999). *Engelska – öspråk, världsspråk, trendspråk*. Stockholm: Nordstedts ordbok.

Svensk författningssamling (SFS). (1985). Skollag. 1985:1100 i omtryck 1997:1212.

Utbildningsdepartementet. Hämtat 15 mars 2009, från

<http://www.riksdagen.se/Webbnav/index.aspx?nid=3911&bet=1985:1100>

Svensk författningssamling (SFS). (1994). Grundskoleförordningen. 1994:1194. Uppdaterat

2008. Utbildningsdepartementet. Hämtat 7 april 2009, från Rättsnätet

<http://www.notisum.se/rnp/sls/lag/19941194.htm>

Trost, J. (2007). *Enkätboken*. Lund: Studentlitteratur.

Umeå kommun. Vill mer. (2008). Eva Lindgren. *Positivt med tidig språkinlärning*. Portalen för Umeå – information om kommun, universitet och näringsliv. Pressmeddelandearkiv. Hämtat 21 april 2009, från

<http://www.umea.se/pressmeddelandearkiv/pressmeddelanden/positivtmedtidigsprakinlarning.5.7d7f601f11e1b49665b80004322.html>

Utbildningsdepartementet. (1994). *Läroplan för det obligatoriska skolväsendet, förskoleklassen och fritidshemmet Lpo 94*. Stockholm: Utbildningsdepartementet. Hämtat 6 januari 2009, från

<http://www.skolverket.se/sb/d/468/a/1841>

Utbildningsdepartementet. (2008a). *Fler steg i ny betygsskala*. Pressmeddelande från 6 februari

2008. Hämtat 10 mars 2009, från <http://www.regeringen.se/sb/d/9984/a/97407>

Utbildningsdepartementet. (2008b). *En hållbar lärarutbildning*. Statens offentliga utredningar.

SOU 2008:109. Hämtat 21 april 2009, från <http://www.regeringen.se/sb/d/10005/a/116737>

Vernersson, I-L. (2007). *Specialpedagogik i ett inkluderande perspektiv*. Malmö: Studentlitteratur.

Vetenskapsrådet. (2009). *Etik för forskare*. Hämtat 30 mars 2009, från

<http://www.vr.se/huvudmeny/etikforforskare.4.3840dc7d108b8d5ad5280004294.html> även från <http://www.codex.vr.se/forskarensetik.shtml>

Vygotsky, L. (1978). *Mind and society, the Development of Higher mental processes*.

Cambridge: Harvard University Press.

Åsberg, R. (2001). *Ontologi, epistemologi och metodologi. En kritisk genomgång av vissa grundläggande vetenskapsteoretiska begrepp och ansatser*. Göteborg: rapporter från Institutionen för pedagogik och didaktik Göteborgs universitet.

Ödman, P-J. (2007). *Tolkning, förståelse, vetande: hermeneutik i teori och praktik*. Nordstedts akademiska förlag: Stockholm.

Öhrlings PriceWaterhouseCoopers. (2008). *Granskning avseende rutiner för elever med behov av särskilt stöd i Partille kommun*. Revisionsrapport. Författare: Monica Axelsson.

Bilaga 1

Engelska

inrättad 2000-07

Ämnets syfte och roll i utbildningen

Engelska är modersmål eller officiellt språk i ett stort antal länder, förmedlar många vitt skilda kulturer och är dominerande kommunikationsspråk i världen. Förmåga att använda engelska är nödvändig vid studier, vid resor i andra länder och för sociala eller yrkesmässiga internationella kontakter av olika slag. Utbildningen i engelska syftar till att utveckla en allsidig kommunikativ förmåga och sådana språkkunskaper som är nödvändiga för internationella kontakter, för en alltmer internationaliserad arbetsmarknad och för att kunna ta del av den snabba utveckling som sker genom informations- och kommunikationsteknik samt för framtida studier. Utbildningen i engelska har dessutom som syfte att vidga perspektiven på en växande engelsktalande omvärld med dess mångskiftande kulturer.

Alla elever behöver beredskap att på egen hand bygga vidare på sina kunskaper efter avslutad skolgång. Ämnet syftar därför också till att eleven skall vidmakthålla och utveckla sin lust och förmåga att lära sig engelska.

Mål att sträva mot

Skolan skall i sin undervisning i engelska sträva efter att eleven

- utvecklar sin förmåga att använda engelska för att kommunicera i tal och skrift,
- fördjupar sin förståelse av talad engelska i olika situationer och sammanhang,
- utvecklar sin förmåga att delta aktivt i samtal och skriftlig kommunikation, uttrycka sina egna tankar på engelska samt uppfatta andras åsikter och erfarenheter,
- utvecklar sin förmåga att använda engelska muntligt i olika sammanhang för att berätta, beskriva och förklara samt motivera sina åsikter,
- utvecklar sin förmåga att läsa olika slags texter för upplevelser, information och kunskaper,
- utvecklar sin förmåga att uttrycka sig varierat och säkert i skrift för att berätta, beskriva och förklara samt motivera sina åsikter,
- utvecklar sin förmåga att analysera, bearbeta och förbättra språket mot allt större variation och säkerhet,
- utvecklar sin förmåga att använda hjälpmedel och att kritiskt granska informationskällor,
- utvecklar sin förmåga att reflektera över levnadssätt och kulturer i engelsktalande länder och göra jämförelser med egna erfarenheter,
- utvecklar sin förmåga att reflektera över och ta ansvar för sin egen språkinläring och att medvetet använda arbetssätt som främjar den egna inläringen,
- utvecklar sin förmåga att planera, genomföra och utvärdera uppgifter, på egen hand och i samarbete med andra.

Ämnets karaktär och uppbyggnad

Det engelska språket och olika kulturyttringar från engelskspråkiga länder finns lätt tillgängliga i det svenska samhället. Eleverna stöter i dag på många varianter av engelska utanför skolan. De möter engelska i skiftande sammanhang: i teve, i filmer, i musikens värld, via internet och datorspel, i texter och vid kontakter med engelsktalande. Ämnet engelska ger en bakgrund till och ett vidare perspektiv på de samhälls- och kulturyttringar som eleverna omges av i dagens internationella samhälle. I ämnet ingår både att granska det innehåll som språket förmedlar och att språkligt dra nytta av det rika och varierade utbud av engelska som barn och ungdomar möter utanför skolan.

Engelska bör lika lite som andra språk delas upp i separata moment som lärs in i en given turordning. Både yngre och äldre elever berättar och beskriver, diskuterar och argumenterar, även om det sker på olika sätt, på olika språkliga nivåer och inom olika ämnesområden.

De olika kompetenser som ingår i en allsidig och kommunikativ förmåga har sin motsvarighet i ämnets struktur. Till dessa hör förmåga att behärska språkets form dvs. vokabulär, fraseologi, uttal, stavning och grammatik. I ämnet utvecklas även kompetensen att bilda språkligt sammanhängande helheter vilka efter hand i fråga om innehåll och form allt bättre anpassas till situation och mottagare. När de egna språkkunskaperna inte räcker till behöver eleven kompensera detta genom att använda strategier som omformuleringar, synonymer, frågor och kroppsspråk. Förmågan att reflektera över likheter och skillnader mellan egna kulturella erfarenheter och kulturer i engelsktalande länder utvecklas hela tiden och leder på sikt till förståelse för olika kulturer och interkulturell kompetens. En ytterligare kompetens är medvetenhet om hur språkinläring går till.

Mål som eleverna skall ha uppnått i slutet av det femte skolåret

Eleven skall

- kunna förstå det mest väsentliga i enkla instruktioner och beskrivningar som ges i tydligt tal och i lugnt tempo inom för eleven välbekanta områden,
- kunna delta i enkla samtal om vardagliga och välbekanta ämnen,
- kunna i enkel form muntligt berätta något om sig själv och andra,
- kunna läsa och tillgodogöra sig det viktigaste innehållet i enkla instruktioner och beskrivningar,
- kunna göra sig förstådd i skrift i mycket enkel form för att meddela något,
- känna till något om vardagslivet i något land där engelska används,
- kunna reflektera över hur den egna inläringen av t.ex. ord och fraser går till,
- kunna genomföra korta, enkla muntliga och skriftliga uppgifter i samarbete med andra eller på egen hand.

Mål som eleverna skall ha uppnått i slutet av det nionde skolåret

Eleven skall

- förstå tydligt, även något regionalt färgat, tal i instruktioner, berättelser och beskrivningar som rör kända förhållanden och egna intresseområden,
- kunna delta aktivt i samtal kring kända ämnen och med hjälp av olika strategier bidra till att kommunikationen fungerar,
- kunna muntligt berätta och beskriva något som hon eller han sett, hört, upplevt eller läst samt uttrycka och argumentera för en uppfattning i något för honom eller henne angeläget ämne,
- kunna läsa och tillgodogöra sig innehållet i enklare skönlitterära och andra berättande, beskrivande och argumenterande texter som behandlar kända ämnesområden,
- kunna begära och ge information i skrift samt berätta och beskriva något,
- ha kunskaper om vardagsliv, samhälle och kulturtraditioner i några länder där engelska har en central ställning samt kunna göra några jämförelser med egna kulturella erfarenheter,
- kunna reflektera över och dra slutsatser om sitt sätt att lära sig engelska,
- kunna välja och använda hjälpmedel vid textläsning, skrivning och andra språkliga aktiviteter,
- kunna, på egen hand och i samarbete med andra, planera och genomföra arbetsuppgifter samt därvid dra slutsatser av sitt arbete.

Bedömning i ämnet engelska

Bedömningens inriktning

I en allsidig kommunikativ förmåga ingår att behärska receptiva, interaktiva och produktiva färdigheter, på vilka olika bedömningsaspekter kan läggas.

Vad beträffar elevens receptiva färdigheter skall bedömningen inriktas på elevens förmåga att förstå talad och skriven engelska. Hänsyn skall tas till elevens förmåga att förstå helhet och sammanhang samt att dra slutsatser om en framställnings syfte. I vilken utsträckning eleven vid avlyssning kan följa med i naturligt taltempo och förstå de viktigaste regionala varianterna av engelska är andra delar i bedömningen. I denna förståelse ingår också elevens förmåga att

uppfatta skillnader och nyanser i fråga om språkljud, betoning och intonation. När det gäller läsning läggs vikt vid elevens förmåga att förstå och tillgodogöra sig texter av varierande slag och svårighetsgrad. I bedömningen av läsförmågan ingår också i vilken utsträckning eleven med hjälp av olika strategier kan anpassa läsningen efter textens art och syfte.

Ett centralt inslag vid all språklig kommunikation är att växelvis kunna fungera som lyssnare och talare, alternativt läsare och skrivare. Bedömningen av sådana interaktiva färdigheter skall inriktas på förmågan att inleda, bidra till att utveckla och avsluta ett samtal eller en skriftväxling. Härvid bedöms elevens förmåga att tolka olika situationer och att anpassa sitt språk till situation och mottagare, liksom förmågan att använda strategier för att lösa språkliga problem.

Bedömningen av de produktiva färdigheterna tala och skriva skall inriktas på hur klart och sammanhängande samt med vilken ledighet, variation och språklig säkerhet eleven kan uttrycka och förmedla ett budskap. Bedömningen av talad engelska inriktas vidare bl.a. på om eleven artikulerar så tydligt att det som sägs är lätt att förstå och att betoning och intonation utvecklas mot ett för språkområdet inhemskt mönster. När det gäller elevens förmåga att skriva engelska inriktas bedömningen också på framställningens klarhet och tydlighet samt på elevens förmåga att binda samman satser och meningar.

Bedömningen skall även inriktas på hur väl eleven utvecklat sin interkulturella förståelse. Elevens kunskaper om levnadssätt och samhällsförhållanden i engelskspråkiga länder och medvetenhet om likheter och skillnader i förhållande till egna kulturella erfarenheter vägs här in, liksom elevens medvetenhet om oskrivna regler som i olika kulturer påverkar kommunikationen. Bedömningen inriktas även på elevens förståelse av hur den egna språkinläringen går till liksom på förmågan att använda olika tillvägagångssätt och lämpliga hjälpmedel för att lösa uppgifter som har skiftande karaktär och syfte.

Kriterier för betyget Vål godkänt

Eleven tillgodogör sig, sammanfattar och kommenterar innehållet i tydligt talat språk från olika språkområden.

Eleven använder strategier som t. ex. omformuleringar och förklaringar för att överbrygga språkliga problem.

Eleven talar tydligt och med sammanhang samt anpassar sitt språk till några olika situationer.

Eleven läser, tillägnar sig och kommenterar lättlästa texter, både sådana på sakprosa och skönlitteratur.

Eleven skriver varierat och med sammanhang samt kommunicerar skriftligt vid informationsutbyte och sociala kontakter, ställer och besvarar frågor och anpassar sitt språk till några olika mottagare.

Kriterier för betyget Mycket väl godkänt

Eleven tillgodogör sig, sammanfattar och kommenterar både helhet och detaljer i tydligt talat språk.

Eleven medverkar i olika samtalssituationer och löser språkliga problem på ett effektivt sätt.

Eleven talar tydligt med språkligt flyt, variation och sammanhang.

Eleven tillgodogör sig innehållet i texter av varierande längd, kommenterar dem och drar slutsatser.

Eleven uttrycker sig varierat i skrift och anpassar framställningen till några olika syften och mottagare.

Bilaga 2

För underlättande av strukturen, valde jag att numrera de två kommande bilagorna även om detta inte återfinns i originalen.

Partillemodellen - engelska

Kartläggning av befintlig verksamhet

Till alla undervisande lärare i engelska

År 2-5

1. När startar läsningen av ämnet engelska?
2. Hur gör man i starten, hur fungerar undervisningen?
3. Är alla elever med i starten? Om inte varför?
4. Finns engelska på schemat?
5. Vilka förmågor prioriterar du? (Vad tycker du är viktigt att eleverna lär sig?)
Vilka förmågor skulle du vilja prioritera?
6. Vad är viktigt att tänka på för att eleverna skall utvecklas bra i ämnet engelska?
7. I vilken årskurs är det lämpligt att införa Partille modellen som uppsamlingsstation?
8. Vad tycker du den skall innehålla?
9. Åtgärder i Partillemodellen – vad händer sen med de elever som uppvisar svårigheter? Vilka åtgärder skulle tänkas stättas in?
10. Finns det idag en befintlig modell för uppföljning/åtgärdsinsatser hos er? Om så är fallet, hur är den upplagd?
11. NP – år 5, vilka åtgärder sätts in?

År 6-9

Vilka är förväntningar på eleverna som du möter, vilken baskunskap de skall/bör ha med sig?
De förväntningar du har stämmer dessa med dem som lärarna tar upp i de yngre åldrarna?
Prioriterar vi samma förmågor?

Hur får du info/överlämning av nya elever? NP - resultat, vad gör du med den infon? Hur använder du den? Förklarar den varför eleven inte uppnått målen?
Den info du får vid överlämning, vad gör du av den?

Finns koppling mellan engelskan och språkvalet?

I vilken årskurs är det lämpligt att införa Partille modellen som uppsamlingsstation?
Vad tycker du den skall innehålla?

Finns det idag en befintlig modell för uppföljning/åtgärdsinsatser hos er? Om så är fallet, hur är den upplagd?

Bilaga 3

Partillemodellen - engelska

Kartläggning av befintlig verksamhet

Till rektorer

År 7-5

- När sker starten i engelska?
- Hur ser organisationen ut?
- Finns det relevant utbildning hos lärarna?
- I vilken årskurs är det lämpligt att införa PM som uppsamlingsmodell?
- Vad tycker du den skall innehålla?
- Åtgärder i PM – vad händer sen med de elever som uppvisar svårigheter?
- Fortbildning – vad ser du för behov?
- Får vi med alla elever från start? Om inte, varför?
- Finns det idag en befintlig modell för uppföljning/åtgärdsinsatser hos er? Om så är fallet, hur är den upplagd?
- NP – årskurs fem, vilka åtgärder sätts in?

Bilaga 4

Den globala skalan

I *Common European Framework of Reference for Languages* ger Europarådet en översikt över språkfärdigheter i de sex nivåerna A1 – C2. Denna globala skala kan användas framför allt för att informera t.ex. föräldrar, beslutsfattare eller representanter för näringslivet.

Nivå	Nivåbeskrivning
Den avancerade språk-användaren	<p>C Kan med lätthet förstå praktiskt taget allt som han/hon hör eller läser. Kan sammanfatta information från olika muntliga eller skriftliga källor och därvid troget återge argument och redogörelser i en sammanhängande presentation. Kan uttrycka sig spontant, mycket flytande och precist samt därvid utnyttja finare nyanser även i mera komplexa situationer.</p> <p>Kan förstå ett brett urval av krävande, längre texter och urskilja underförstådda betydelser. Kan uttrycka sig flytande och spontant utan att i påfallande grad leta efter lämpligt språkuttryck. Kan använda språket flexibelt och effektivt för sociala, akademiska och professionella ändamål. Kan producera tydliga, välstrukturerade och detaljerade texter om komplicerade ämnen. Kan på ett kontrollerat sätt med olika medel organisera och binda samman en text till en sammanhängande helhet.</p>
Den självständiga språkanvändaren	<p>B Kan förstå huvudinnehållet i komplexa texter om både konkreta och abstrakta ämnen, inbegripet tekniska framställningar inom sitt eget intresseområde. Kan fungera i samtal så pass flytande och spontant att ett normalt umgänge med infödda talare av språket blir helt möjligt utan ansträngning för någondera parten. Kan producera tydlig och detaljerad text inom ett brett fält av ämnen, förklara en ståndpunkt samt framhålla såväl för- som nackdelar vid olika valmöjligheter.</p> <p>Kan förstå huvudinnehållet i vad han/hon hört eller läst om välkända förhållanden som man regelbundet möter i arbete, i skola, på fritid, osv. Kan hantera de flesta situationer som vanligtvis uppstår under resor i ett land där språket talas. Kan producera enkla, sammanhängande texter om ämnen som är välkända eller av personligt intresse. Kan beskriva erfarenheter och händelser, berätta om drömmar förhoppningar och framtidsplaner och kortfattat ge skäl för och förklaringar till åsikter och planer.</p>
Den baspresterande språkanvändaren	<p>A Kan förstå meningar och ofta använda uttryck som hör hemma i en verklighet av omedelbar betydelse (t.ex. mycket grundläggande information om individ och familj, om att handla, lokal geografi, anställning). Kan kommunicera i enkla och rutinmässiga sammanhang som kräver ett enkelt och omedelbart utbyte av information. Kan i enkla termer beskriva sidor av sin egen bakgrund, sin omedelbara omgivning samt förhållanden av omedelbart intresse.</p> <p>Kan förstå och använda välkända, vardagliga uttryck och mycket grundläggande fraser som syftar till att möta konkreta behov. Kan presentera sig själv och andra samt ställa och besvara frågor om personliga detaljer som var han/hon bor, personer han/hon känner och saker som han/hon har. Kan samtala på ett enkelt sätt under förutsättning att samtalspartnern talar långsamt och tydligt och är beredd att hjälpa till.</p>

http://www.coe.int/T/DG4/Portfolio/documents/globalscale_Swedish.pdf

Bilaga 5

Intervjuguide

1. Hur blev du involverad i Partille Modellen?
2. Vilken utbildning har du?
3. Har du läst engelska i din utbildning?
4. Hur länge har du arbetat som pedagog?
5. Vilka förkunskaper har eleverna i engelska enligt dig?
6. Vilken attityd har eleverna till engelskämnet?
7. När börjar ni med engelskundervisningen i er verksamhet?
8. Hur tog föräldrarna emot informationen om Partillemodellen och screeningen?
9. Vad tyckte du om genomförande av screeningen?
10. Vad tyckte eleverna om screeningen?
11. Var det något bortfall?
12. Hur upplevde du rättningen och bedömningen av arbetet?
13. Hur ser du på provresultaten?
14. Var resultaten som du hade förväntat dig?
15. Vad bedömer du är orsaken till att några elever inte nådde målen?
16. Vad tror du är lämpliga åtgärder för de elever som inte nådde målen?
17. Finns det någon fast åtgärdsplan i din verksamhet, för de elever som inte nådde målen?
18. Fri kommentar